

KRIMINALOMSORGEN

Straffegjennomføring med elektronisk kontroll

Evalueringsrapport 2: Hva er innhold i straffegjennomføring med elektronisk kontroll?

Tore Rokkan

*Kriminalomsorgens Utdanningscenter KRUS
Oslo, juni 2012*

Utgitt av Kriminalomsorgens utdanningssenter KRUS

Boks 6138 Etterstad, 0602 Oslo

www.krus.no

ISBN: 9788282570206 (PDF)

KRUS Rapport nr. 3/2012

Det må ikke kopieres fra denne bok i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning og kan straffes med bøter eller fengsel.

Innhold

Sammendrag	4
Abstract.....	7
Ensuring positive development	7
1. Utvikling av innhold i EK	10
1.1 Tilsattes kompetanse	12
2. Resultater.....	15
2.1 Tilbakefall.....	16
2.2 Type kriminalitet før og etter EK.....	18
3. Progresjon.....	20
3.1 Progresjon og innhold.....	21
3.2 Om progresjon og kapasitet.....	23
4. Individuell tilrettelegging	25
4.1 Forskjeller i motivasjon.....	27
4.2 Samarbeid om innhold.....	28
4.3 Forskjell i innholdet i straffegjennomføringen mellom EK og fengsel.....	29
4.4 Endring	31
5. Oppsummering	36

Forord

Straffegjennomføring med elektronisk kontroll 2 er andre delrapport laget på oppdrag fra Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF). Hensikten er å evaluere et prøveprosjekt med elektronisk kontroll (EK) i Norge. Den første rapporten ble utgitt våren -12.

Evalueringsrapport 2 omhandler innholdet i straffegjennomføring med elektronisk kontroll og er en oppfølging av arbeidet med Stortingsmelding nr. 37 (2007-2008) "Straff som virker - mindre kriminalitet - tryggere samfunn". Elektronisk kontroll (EK) er omtalt som et av de sentrale tiltakene i stortingsmeldingen som et tiltak for å sikre en positiv utvikling og forhindre ny kriminalitet. Det ble også vist til at EK burde nyttes i de sakene hvor man faktisk mener at dette vil gi bedre mulighet for rehabilitering.

Å forhindre ny kriminalitet er et av hovedmålene i kriminalomsorgen. Denne rapporten presenterer en måling av tilbakefall for domfelte som gjennomførte straff med EK i 2008 og 2009. Målingen viser et differensiert bilde som ikke alltid samsvarer med tilsvarende målinger i andre undersøkelser.

Rapporten viser også til utfordringer knyttet til progresjon og individuell tilrettelegging og behov for ny kunnskap. Den har også anbefalinger om å styrke utvikling av innhold under straffegjennomføringen.

Rapporten vil være et bidrag til økt kunnskap om innhold i straffegjennomføring ved bruk av EK og kan være en viktig bidragsyter når det gjelder videre beslutninger om bruk av denne straffegjennomføringsformen.

KRUS, 31.07.2012

Hans-Jørgen Brucker
direktør

Sammendrag

Arbeidet med Stortingsmelding nr. 37 (2007-2008) “Straff som virker - mindre kriminalitet - tryggere samfunn” skjedde parallelt med forberedelse til etablering av straffegjennomføring med elektronisk kontroll (EK). EK er omtalt som et av de sentrale tiltakene i stortingsmeldingen som et tiltak for å sikre en positiv utvikling og forhindre ny kriminalitet. Det ble også vist til at EK burde nyttes i de sakene hvor man faktisk mener at dette vil gi bedre mulighet for rehabilitering¹.

Målet innholdsarbeid i kriminalomsorgen er å forhindre ny kriminalitet. For å nå dette målet har kriminalomsorgen både et fokus på innhold som sikrer en positiv utvikling under straffegjennomføring og innhold legger til rette for at domfelte selv tar ansvar for egen endring. Arbeid med innhold i EK er definert som en del av fagutvikling, med et fokus på sosialfaglig oppfølging.

Forhindre ny kriminalitet

Å forhindre ny kriminalitet er et av hovedmålene i kriminalomsorgen. Denne rapporten presenterer en måling av tilbakefall for domfelte som gjennomførte straff med EK i 2008 og 2009. Målingen viser et tilbakefall i overkant av 10 % (N=900). Inndelt etter lovbruddskategori, tidligere straffegjennomføring og alder, får vi frem et mer differensiert bilde: Dømte for vinningskriminalitet, narkotikakriminalitet og vold gjentar oftere ny kriminalitet, mens domfelte for økonomisk kriminalitet, ruspåvirket kjøring og andre brudd på veitrafikkloven i mindre grad gjentar kriminalitet. Dette er også i tråd med de funn som er gjort i andre undersøkelser². Det er interessant at de gruppene som har høyere tilbakefall i målingen (vinning, narkotika og vold), har et lavere tilbakefall enn tilsvarende grupper i andre målinger². Dette kan skyldes at EK virker bedre på den gruppen som har større behov for et innhold i straffegjennomføringen.

Sikre positiv utvikling

Progresjon kan ses som en del av arbeidet med innhold i kriminalomsorgen. Her er det rammer og struktur under gjennomføringen som kan legge til rette for en positiv utvikling. Rapporten viser at det er en utfordring å måle progresjon og legge til rette for en utvikling under straffegjennomføring med EK. Det skyldes både den korte lengden på straffen, men også at hoveddelen av de domfelte ikke har individuelt tilrettelagte tiltak ut over hva som følger av straffen. For delgjennomførere, som gjennomfører siste delen av en lengre fengselsstraff med EK, er de strukturelle sidene ved progresjonen tydeligere. Det er få domfelte som har en egen fremtidsplan. Det kan skyldes både at planarbeidet er ivaretatt gjennom gjennomføringsplanen for helgjennomførere med kortere gjennomføringstid og at planarbeidet er gjennomført i fengsel for delgjennomførere med lengre gjennomføringstid, og hvor overføring til EK er en del av denne planen.

Individuell tilrettelegging

Individuell tilrettelegging krever et tett samarbeid og felles mål. Kartlegging i EK er begrenset til systemer som brukes for å foreta innsøking og tilrettelegge for straffegjennomføringen. Egnethetsvurderingen, gjennomføringsplan og aktivitetsskjema har som formål å planlegge straffegjennomføringen og ikke individuell tilrettelegging av innhold. Domfelte opplever likevel at de i stor grad blir ivaretatt i planlegging og gjennomføring av tilbud i EK.

¹ Stortingsmelding nr. 37 2007-2008, 9.16.3 Etablering og lovfesting av elektronisk kontroll i Norge, side 131.

² Kristoffersen et al.2010. Retur : en nordisk undersøgelse af recidiv blant klienter i kriminalomsorgen

Innholdet i EK er fordelt mellom tilbud som gis gjennom individuelle samtaler, kontroller og noen gruppebaserte tiltak (temamøter og programaktivitet) og tiltak i regi av eksterne samarbeidspartnere. I EK er det team som gir tilbakemelding om at det er vanskelig å sette sammen grupper med felles behov. Lange reiseavstander og sysselsetning er også elementer som gjør det vanskeligere å organisere gruppebaserte tiltak i EK.

I rapporten presenteres funn fra en fornøydhetmåling av domfelte i EK som viser at en mindre gruppe domfelte er bruker av flere samtidige tiltak fra eksterne under straffegjennomføring. I 2009 omfattet dette ca. fem prosent av domfelte i EK.

Muligheter

For den største gruppen domfelte i EK er straffegjennomføringsformen i seg selv et tiltak som er individuelt tilrettelagt i forhold til hjem og sysselsetning. Denne tilretteleggingen skjer gjennom strukturen i tiltaket og ikke så mye som et resultat av domfeltes egen motivasjon for endring. Organisering av hverdagen, tider for inn- og utpassering, reisetid og kontaktperson på sysselsetningsstedet er en del av straffen, men har også en virkning på domfeltes samhandling med sin omverden i hverdagen. For familien innebærer det at andre familiemedlemmer må overta ansvar og oppgaver som den domfelte ellers gjennomførte. For venner innebærer det at de må besøke domfelte isteden for å møtes på andre arenaer. For arbeidsplassen innebærer det at domfelte er mindre fleksibel, men tilgjengelig møter til faste tider etter avtale hver dag. Alle disse områdene innebærer en mulighet for endring. Om en slik endring er nødvendig, ønskelig eller mulig, er imidlertid opp til domfelte selv. I de individuelle samtalene og gjennom planlegging av aktivitetsskjema kan tilsatte sammen med domfelte samtale om disse mulighetene og eventuelle sammenhengene med den kriminaliteten som domfelte er dømt for.

Forskjell og behov for ny kunnskap

Det er forskjell på tilbud og tiltak som domfelte opplever i fengsel versus straffegjennomføring med elektronisk kontroll. De to arenaene inneholder ulike virkemidler og muligheter for innholdsarbeid. For den største delen av gruppen domfelte som gjennomfører straff med EK er det vanskeligere å identifisere tradisjonelle faktorer som henger sammen med kriminalitet og dermed har prøveprosjektet og videreføring av straffegjennomføring med elektronisk kontroll synliggjort et behov for innhold til en gruppe domfelte som tidligere ikke har vært prioritert i forhold til innholdsarbeid.

Det er gjennomført brukerundersøkelser i fengsel og EK som viser store forskjeller i tilbud og tiltak mellom de to formene for straffegjennomføring. Individuelle samtaler og samarbeid med domfelte om individuell tilrettelegging av straffe-gjennomføringen er elementer i EK som kan bringe kriminalomsorgen nærmere utvikling av et nytt innhold i arbeidet med disse lovbruddsgruppene. I dette arbeidet er det også behov for ny kunnskap for å vite hva hvilket innhold som er relevant og hvilke mål som kan settes på dette innholdsarbeidet for å vite når man lykkes. Rapporten avslutter med å anbefale å styrke utviklingen av innhold gjennom individuelle samtaler og samarbeid med domfelte om tilbud og tiltak under straffegjennomføring. Dette gjelder særlig for de lovbruddsgruppene som har et større behov for individuell tilrettelegging og oppfølging, for vinningskriminalitet, narkotikakriminalitet og vold. Dette er grupper som også har et høyere tilbakefall etter fengselsstraff og hvor det er et behov for å finne innhold for å forebygge ny kriminalitet.

Abstract

The work on White paper no. 37 (2007-2008), concerning the contents of the serving time of sentences, took place at the same time as preparations were being carried out for the establishment of the serving of sentences with electronic monitoring (EM). EM is mentioned as one of the central measures to be taken in the white paper, in order to ensure positive development, preventing reoffending. It was also stated that EM should be implemented in cases where it is presumed to actually enhance the possibilities for rehabilitation.

The aim of the Content Work in the correctional service is to prevent reoffending. In order to achieve this objective, the correctional service has a focus both on content that will ensure positive development while a sentence is being served, and on content that facilitates the offender in taking responsibility for his or her own change. The work on the content of EM is defined as a part of a professional development that focuses on follow-up of offenders with social work conducted by the EM team.

Preventing reoffending

This report presents a measurement of the recidivism of offenders who served their sentences with EM in 2008 and 2009. The measurement shows recidivism among them of slightly more than 10 % (N=900). A more differentiated picture appears when we divide it into crime categories: people convicted of property crimes, drug-related crimes and crimes of violence more often reoffend, whilst people convicted of economic crimes (fraud, embezzlement, etc.), driving intoxicated and other traffic offences reoffend to a lesser degree. This corresponds with findings from other studies. It is interesting that the groups that have higher recidivism in this measurement (property, drugs and violence) show lower recidivism than comparable groups in other measurements. The reason might be that EM has a better effect on this group, which has a greater need for content in the serving of their sentences.

Ensuring positive development

Progression in the serving of a sentence may be seen as a part of the work on content in the correctional service. In this regard, it is frameworks and structures for the serving time that may facilitate positive development. The report shows that it is a challenge to measure progression and to facilitate personal development during the period of the serving of a sentence with EM. This is both due to the short length of the sentence and the fact that most of the offenders do not have activities adapted to the individual, beyond what is required by the sentence. For 'back door servers' – people who serve with EM as the final part of a long prison sentence – the structural aspects of the progression are clearer. Few of the offenders have made a personal resettlement plan. This might be due to the fact that post-release planning for 'front door servers' – people with short sentences who serve their whole sentence with EM – has been included for them in their sentence or training plan, and for 'back door servers' it has already been done in prison, serving the final part of their sentence with EM being part of their sentence plan.

Facilitating the individual

Facilitating the individual demands close cooperation and a shared goal. Mapping within EM is limited to systems utilized to distribute applications for EM and to facilitate the implementation of sentences. The purpose of suitability assessment, sentence or training plan and activity schedule is to plan the implementation of the sentence; it is not to adapt the content of the sentence to the individual's needs. Yet, offenders experience that they, to a large degree, are taken care of in the planning and carrying out of offers in EM.

The content of the EM serving is apportioned between offers given through individual conversations, controls and a few group-based activities (topical meetings and programme activity) as well as measures taken by external cooperative partners. The feedback from some of the EM teams is that it is difficult to put together groups based on shared needs. Long travelling distances and employment or activity are also elements that make it more difficult to organize group-based measures in EM.

In the report we present findings from a measurement of offenders' satisfaction among those that have served their sentence with EM. The measurement shows that a small group of offenders used several measures from external partners simultaneously during their serving time. In 2009 this comprised circa five per cent of the offenders serving with EM.

Possibilities

For the largest group of offenders serving with EM, this alternative to prison is in itself an individually-suited measure with regards to home and employment. Facilitation takes place through the structure of the measure, and it is not so much a result of the offender's own motivation for change. Organizing everyday life, times for checking in and out, travelling time and a contact person at the workplace is part of the sentence, but it also affects the offender's interaction with his or her surroundings in everyday life. As a consequence, other members of the offender's family have to take over some responsibilities and chores of the offender during the period of the serving of the sentence. Friends have to come and visit the offender at home instead of meeting other places. The consequence for the workplace is that the offender is less flexible during the serving period, but on the other hand the offender will show up at work to agreed-upon set times every day. All these areas entail possibilities for change. Whether such a change is necessary, desirable or possible is for the offender to decide. In the individual conversations and through the planning of an activity schedule, the correctional staff and the offender may converse about these possibilities and the possible link to the offences for which the offender has been convicted.

Differences and the need for new knowledge

There are differences between the offers and measures that offenders experience in prison and those that follow offenders serving with EM. The two arenas contain different means and possibilities for Content Work. It is more difficult to identify traditional factors connected to crime that relate to the majority of the group of offenders that serve with EM; thus the pilot project and furthering of implementing sentences with EM has rendered visible a need for content in a group of offenders that previously has not been prioritized with regards to Content Work.

User surveys conducted in prison and among offenders serving with EM show that there are large differences in offers and measures in the two forms of serving sentences. Individual conversations and cooperating with offenders to individually accommodate the time of serving are elements in the EM scheme that may bring the correctional service closer to developing new content in the line of work with these groups of offenders. There is also need in this line of work for new knowledge, in order to understand what kind of content is relevant and what goals to set for it in order to find out when one

has succeeded. The report concludes by recommending that the development of content through individual conversations and cooperation with offenders regarding offers and measures during the time of serving of a sentence should be strengthened. This is especially the case with the offender groups that have a greater need for individual facilitation and follow-up – offenders of property crimes, drug-related crimes and crimes of violence. These are groups that also have higher recidivism after serving time in prison, and for whom there is a need to find content in order to prevent reoffending.

1. Utvikling av innhold i EK

I Ot.prp. 31 (2006-2007) om lov om endringer i straffegjennomføringsloven mv. (tiltak for å avvikle soningskøen og bedre innholdet i soningen mv.) vektlegges blant annet behovet for å bedre innholdet i soningen. Dette begrunnes i at soningsinnholdet har betydning for innsattes tilbakefall til ny kriminalitet, og således for straffevolumet i samfunnet. Straffevolumet vil igjen ha betydning for kriminalomsorgens kapasitetsbehov³.

I et notat som omhandler innføring av elektronisk kontroll – Kostnadsestimat og vurdering av ressursbehov (Holstad og Sandlie 13.2.2007) knyttes proposisjonens føringer om innhold direkte til prøveprosjektet med EK: *Elektronisk kontroll skal kombineres med et kvalitativt godt innhold*. I hovednotat om innføring av elektronisk kontroll i Norge – Avklaring av enkelte sentrale spørsmål (KSF 2007⁴), finner vi innhold beskrevet generelt som en del av straffegjennomføringen. I tillegg er det tatt inn en setning om at *tilstedeværelse av positive elementer som sysselsetting, familiære og sosiale relasjoner og tett, faglig oppfølging gjennom kriminalomsorgens tiltak står sentralt i straffens innhold*.

Samme sted heter det at det er *de enkelte operative avdelingene på lokalt nivå i kriminalomsorgen som har ansvar for å fastsette innhold og sikre gjennomføring av dette*.

Det skal i alle saker utarbeides en individuell gjennomføringsplan med de tiltak som kriminalomsorgen anser som hensiktsmessige og effektive. Av obligatoriske tiltak kan følgende gjelde:

- *sysselsetting*
- *deltakelse i en obligatorisk aktivitet, som program, behandling eller annet individuelt tilrettelagt tilbud*
- *oppmøte hos kriminalomsorgen; driftsenhet elektronisk kontroll, ordinær friomsorg eller fengsel. Dette skal ha form som sosialfaglig oppfølging av den enkelte domfelte, i form av samtaler eller praktisk bistand ved behov*
- *annen frivillig aktivitet for å lette tilpasningen til samfunnet*
- *utover overnevnte aktiviteter skal domfelte oppholde seg i eget hjem*
- *domfelte pålegges å avholde seg fra bruk av alle former for rusmidler som ikke er lovlig foreskrevet*
- *det kan utformes et regelverk som gir anledning til noe permisjon utover de faste, obligatoriske aktivitetene. Dette kan være for dager uten ordinær sysselsetting for å motvirke isolasjon, eller for andre "personlige formål", som handling, legebeseøk, frisør og lignende.*
- *det skal åpnes for en differensiering mellom de to hovedmålgruppene når det gjelder mulighet for "fritid". For å ivareta progresjonsintensjonen og sikre tilgang på søkere bør ikke de domfelte illegges mer restriktive permisjonsbetingelser enn hva de har hatt tidligere i soningsforløpet. Dette innebærer at det også kan åpnes for døgnpermisjon.*

³ Ot.prp. nr. 31, kapittel 1: Hovedinnholdet i proposisjonen, side 5.

⁴ Hovednotat om innføring av elektronisk kontroll i Norge – avklaring av enkelte sentrale spørsmål. Elektronisk signert 13.11.2007, Kriminalomsorgens sentrale forvaltning KSF 2007.

Et av argumentene for lokalisering av pilotenhetene til friomsorgskontorene og ikke i en fengselsenhet var at forsøksvirksomheten ville medføre hyppige oppmøter fra den domfelte, utstrakt samarbeid med andre etater, hadde paralleller med annen straffegjennomføring i regi av friomsorgskontorene (samfunnsstraff, møteplikt og § 16 første ledd) og at friomsorgskontorene hadde ledig kapasitet i sin programvirksomhet (Drøftingsmøte med organisasjonene om prøveprosjekt med elektronisk kontroll, 29.01.2008).

I planen for etablering av straffegjennomføring med elektronisk kontroll (EK) av 31.3.2008 (behandlet i styringsgruppen 12.3.2008) ble det besluttet nedsatt en egen arbeidsgruppe for *fagutvikling, innhold*. Gruppen fikk i mandat:

Å utarbeide anbefalinger om metodisk og faglig innhold for straffegjennomføringen. Gruppen vurderer i hvilken grad det skal utarbeides standardiserte faglige opplegg. De vurderer spørsmål knyttet til kartlegging, evalueringsskjema, brukerevalueringsskjema, samarbeid med andre. Utgangspunktet er fagstrategien for kriminalomsorgen. Det forventes ikke at gruppen utarbeider alle skjema mv., men skal komme med en anbefaling om hvordan dette bør gjøres.

Arbeidsgruppen bestod av ledere fra friomsorgskontorene som skulle opprette EK-enheter, representanter fra regionene, KRUS, KITT og organisasjonene (FO og NFF).

Arbeidsgruppen leverte et referat fra møte (23.4.2008) med som tok opp områdene kartlegging, sysselsetning, oppmøter for kriminalomsorgen, kontroll og russamtaler. Innholdsbegrepet ble her tolket vidt, og grep inn i både utvelgelse, organisering og regelverk i forhold til ordningen. Det ble anbefalt å styrke kartlegging før inntak til EK, bruk av motiverende samtaler som metode for individuelle samtaler og tilbud om tilrettelagte russamtaler jfr. Str.g.fl. § 40 (på tross av nulltoleranse for rusbruk i EK).

Arbeidsgruppen refererte til likheten mellom EK og samfunnsstraff og beskrev at *innholdet i oppmøtene kan i stor grad være den samme som inngår i en samfunnsstraff. Det er ikke behov for standardisering av disse aktivitetene, siden det finnes mange ulike lokale tiltak blant friomsorgskontorene. Det må være et tydelig skille mellom kontroll og oppfølgingssamtaler. Eksterne kontrollører skal under ingen omstendighet gjennomføre oppfølgingssamtaler*⁵.

På neste prosjektmøte (10.06.2008) ble arbeidsgruppen avvirket, men anbefalt videreført gjennom utvikling av en faglig veileder. Det ble her vektlagt behovet for balanse mellom sentral styring fra prosjektet og samtidig å utnytte de ressursene som etter hvert kommer til alle pilotenhetene.

Fra høsten 2008 ble det ansatte en rådgiver som skulle bidra til koordinering av arbeidet med faglig veileder. Det ble etablert en ny arbeidsgruppe bestående av representanter for alle pilotenhetene i EK, KSF og KRUS. Arbeidet med veilederen pågikk under hele prosjektperioden hvor utkastene var tilgjengelig i perm og som en felles ressurs på internt nettverk.

I statsbudsjettet for 2009, tildelingsbrev til regionene (kapittel 430/3430, side 20) er det krav til innhold under gjennomføringen av elektronisk kontroll: *Domfelte skal tilbys en tett, faglig oppfølging fra kriminalomsorgen. Videreutvikling av det faglige innholdet under straffegjennomføringen skal prioriteres i 2009.*

⁵ Arbeidsgruppen innhold, referat fra møte 23.4.2008.

I referat fra møte faggruppe EK refereres (møte 22.10.2009) det samme mandat som for den opprinnelige arbeidsgruppen (i møte av 12.3.2008, som over). I samme referat oppsummeres anbefalingen at Motiverende samtale (MI) skal brukes som metode *for alle* domfelte i EK.

1.1 Tilsattes kompetanse

Det har vært et mål at utprøvingen av straffegjennomføring med elektronisk kontroll skulle bidra med *en kvalitetsmessig styrking av straffegjennomføring og være et nytt virkemiddel mellom straffegjennomføring i fengsel og i samfunn*⁶. I forarbeidene ble det diskutert alternative måter å organisere prøveprosjektet på mellom fengsel og friomsorgskontorene. I enigheten om å organisere EK som en del av friomsorgskontorene ble det også lagt vekt på behovet for en flerfaglighet i prøveprosjektet. Det ble blant annet besluttet at halvparten av de tilsatte skulle ha fengselsfaglig kompetanse, den andre sosialfaglig.

I delrapport 3/2011 om kompetanse diskuteres denne nye fellesfaglige kompetansen i lys tilbakemeldinger fra tilsatte og kartlegging av arbeidsoppgaver i EK-teamene. I rapporten konkluderes det blant annet med et behov for friomsorgsfaglig kompetanse. Mange av de sosialfaglig tilsatte hadde sin erfaring utenfor kriminalomsorgen. I forbindelse med delrapporten ble det gjennomført en arbeidsplassundersøkelse som omfattet fornøydhetsmåling fra tilsatte og en kartlegging av arbeidsoppgaver (logg).

Fornøydhetsmålingen omfattet fire områder; innhold, kontroll, trivsel og kompetanse. I målingen ble det kartlagt forskjeller mellom tilsattes svar for viktighet og fornøydhet. Under er det gjengitt syv spørsmål med negative skårer for fornøydhet.

Tabell 1. Syv spørsmål med negative skårer for fornøydhet⁷:

Hvor fornøyd er du med...	Fornøydhet	Viktighet	Differanse
<i>Tid til faglig utviklingsarbeid i teamet?</i>	3,39	1,51	1,88
<i>Hvordan dere måler progresjon i arbeidet?</i>	3,34	2,21	1,13
<i>Tiltak rettet mot språkproblemer når domfelte ikke snakker norsk/engelsk?</i>	3,33	1,97	1,36
<i>Tydelige mål for arbeidet med fagutvikling?</i>	3,13	1,69	1,44
<i>Prioriteringen av innholdsarbeid i forhold til andre områder i EK?</i>	3,03	1,83	1,20
<i>Sikkerhet for at det ikke blir utført ny kriminalitet under soning?</i>	2,74	1,69	1,05
<i>Muligheten til å følge opp områder som kan være viktig for domfelte?</i>	2,72	1,67	1,05

⁶ Stortingsmelding 37 2007-2008, side 130.

⁷ Totalt omfatter denne delen 40 spørsmål med mål for fornøydhet og viktighet målt på likerts skala fra 1-5, hvor 1 er I svært stor grad og 5 er Ikke i det hele tatt.

Tabell 1 over viser negative skårer for fornøydhhet hvor fem av de syv negative spørsmålene omfatter temaer hvor tilsatte er misfornøyd med områder innen arbeid med innhold; utviklingsarbeid, progresjon, fagutvikling, innholds arbeid og mulighetene for oppfølging.

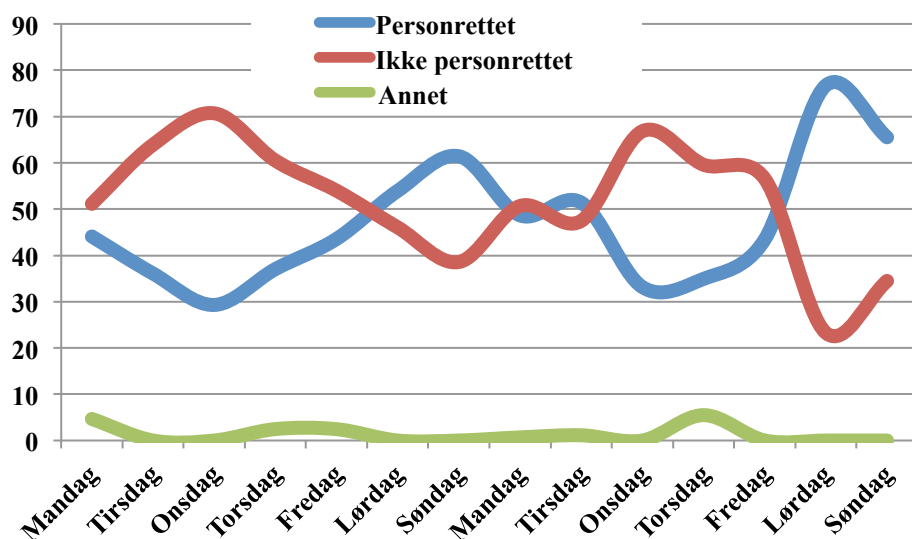
Tabell 2 under gjengir åtte spørsmål med positive skårer for fornøydhhet. Her er det tre temaer som gir positive skårer for innholdsarbeidet; evne til å forstå domfelte, kollegers kompetanse og samarbeid med frivillige organisasjoner/tiltak.

Tabell 2. Åtte spørsmål med positive skårer for fornøydhhet:

Hvor fornøyd er du med...	Fornøydhhet	Viktighet	Differanse
<i>Jeg vet hva som forventes av meg på jobben.</i>	1,62	1,36	0,26
<i>Resultater dere har oppnådd i prøveperioden</i>	1,69	1,46	0,23
<i>Oversikten du får over den domfelte i aktivitetsplan og Emsys?</i>	1,86	1,56	0,30
<i>Din evne til å forstå hvordan de domfelte har det?</i>	1,92	1,61	0,31
<i>Dine kollegers kompetanse i forhold til hvilke arbeidsoppgaver som skal løses?</i>	1,92	1,70	0,22
<i>Kontroller på sysselsetningsstedet?</i>	2,15	1,89	0,26
<i>Dom for vold og sedelighet skal i hovedsak ikke sones med fotlenke?</i>	2,27	2,19	0,08
<i>Samarbeid med frivillige organisasjoner/ tiltak?</i>	2,34	2,05	0,29

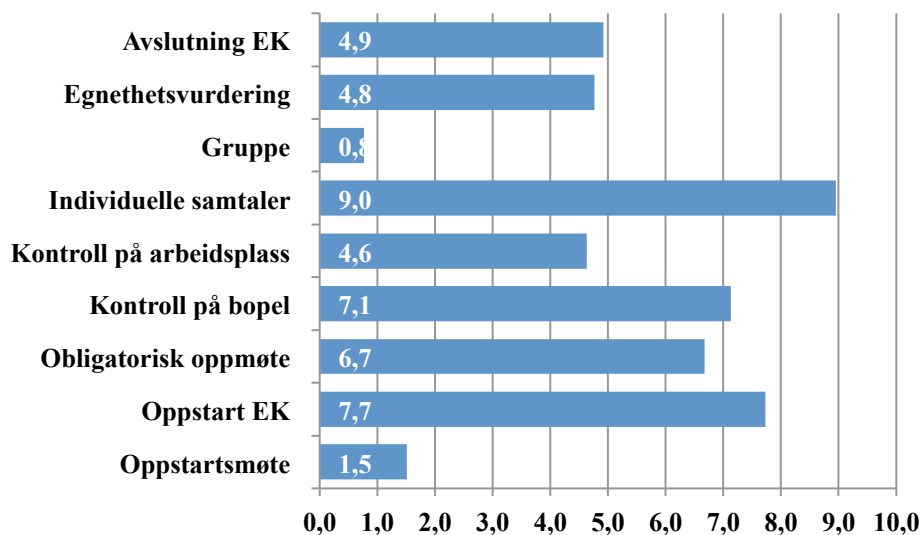
I arbeidsplassundersøkelsen inngår også en kartlegging av arbeidsoppgaver. Her er oppgavene fordelt over en 14-dagersperiode vist i figuren under.

Figur 1: Relativ fordeling av aktiviteter inndelt etter type aktivitet. N=1822

Som vi ser av figur 1 over er de to hovedkategoriene med personrettede tiltak og ikke personrettede tiltak nær like store (hhv 47 og 52 %). Personrettede aktiviteter omfatter individuelle samtaler, kontroller, på- og avlenking av fotlenke, egnethetsvurdering, grupper og andre møter. Ikke personrettede aktiviteter domineres av saksbehandling, overlapping, kjøring og møtevirksomhet.

Figur 2: Personrettede aktiviteter. Relativ fordeling av alle aktiviteter. N=1822

Figur 2 over viser tid brukt til de ulike personrettede aktiviteter, og ikke antall aktiviteter som er gjennomført i perioden. Eksempelvis oppgis oppstart EK ofte som flere timer enn avslutning EK. Figuren viser hvordan individuelle samtaler, gruppe og obligatorisk oppmøte utgjør nær 17 prosent av alle aktiviteter i EK, kontroller på arbeidsplass og bopel utgjør nær 12 prosent. Nær 5 prosent av tiden går med til egnethetsvurdering, mens oppstart og avslutning av EK utgjør 14 prosent.

2. Resultater

Resultat av arbeid med innhold kan undersøkes på flere måter. Innhold i kriminalomsorgen er i denne rapporten beskrevet som: Innhold i straffegjennomføring generelt, innhold for å forebygge skadevirkninger av straffen og innhold tilpasset den enkelte domfelte. Hvert av disse områdene har sin egen begrunnelse og formål, men til dels overlappende praksis. Mål for innholdsarbeidet kan på samme måte differensieres på ulike nivåer:

Tilbakefall

Tilbakefall til ny kriminalitet kan være et uttrykk for innhold i kriminalomsorgen. Tilbakefall kan knyttes til innhold som en del av straffegjennomføringen slik det er definert i formålet med straffen (straffegjennomføringsloven § 2). Her er det et formål at straffen gjennomføres på en slik måte at den motvirker nye straffbare handlinger. I stortingsmelding nr. 37 (2007-2008) beskrives vellykket innhold med straffegjennomføring som fører til redusert tilbakefall⁸. Måling av tilbakefall er også en vanlig måte å sammenligne ulike former for straffegjennomføring på. I denne rapporten presenteres en måling av tilbakefall 2 år etter gjennomført straff for domfelte i EK for 2008 (99 domfelte) og 2009 (801 domfelte).

Progresjon

Progresjon er et uttrykk for utvikling under straffegjennomføringen. Formålet med progresjon er å motvirke skadevirkninger av straffen og sikre en positiv utvikling for den domfelte. Fokuset her er rammer og strukturer som fremmer en slik utvikling. Straffegjennomføring med elektronisk kontroll som gjennomføringsform kan ses som et tiltak i en lengre progresjon, eksempelvis for delgjennomfører. Måling av progresjon ser på planlegging av straffegjennomføringen og endring av måten straffen blir gjennomført på, slik at den domfelte skal oppnå et mål om normalitet og selvforvaltning.

Individuell tilrettelegging

Individuell tilrettelegging innebærer et brukerperspektiv hvor den domfelte selv gjøres ansvarlig for sin egen utvikling. Brukerundersøkelser kan være en måte å måle innhold som individuell tilrettelegging. Her er det domfeltes opplevelse av innholdets tilgjengelighet, omfang og relevans som er et mål. I dette kapitlet presenteres resultatene av en brukerundersøkelse i EK (782 domfelte) sammenlignet med tilsvarende måling i tre fengsler med lavere sikkerhet (148 domfelte). Sammenligningen med fengsel er relevant da dette er den gjennomføringsformen som domfelte ellers ville ha hatt hvis de ikke gjennomførte straff med EK.

⁸ Stortingsmelding nr 37 2007-2008. Kapittel 6, side 37.

2.1 Tilbakefall

Redusert tilbakefall til ny kriminalitet er et mål for godt innholdsarbeid. Tilbakefall er en komplisert størrelse. I denne målingen er det målt for tilbakefall til ny dom til straff som skal gjennomføres i kriminalomsorgen, enten i fengsel eller i friomsorg. Måling av siktelser ville trolig gitt et annet resultat.

Det er gjennomført to målinger av tilbakefall 2 år etter endt straffgjennomføring for 99 domfelte som gjennomførte straff med EK i 2008 og 801 domfelte som gjennomførte straff med EK i 2009. Gjennomsnittet for disse målingene er et tilbakefall til ny ubetinget dom 10 %, litt lavere for 2008 og litt høyere for 2009.

Måling av tilbakefall for domfelte i 2008, to år etter straffgjennomføring med EK, ble gjennomført i 2011 og gjennomgått i evalueringsrapport 1⁹. Under refereres hovedfunnene fra denne målingen. Det er ikke foretatt ny måling for dette utvalget.

- 26 domfelte hadde tidligere dom før referansedommen i 2008. Av disse var ni domfelte tidligere dømt for narkotikakriminalitet, seks for ruspåvirket kjøring.
- 10 domfelte hadde nye dommer etter referansedommen. Tre av de nye dommene var for økonomisk kriminalitet, to for narkotikakriminalitet og to for ruspåvirket kjøring.

Måling av tilbakefall for 2009 ble gjennomført 27. mars 2012 og omfattet 801 domfelte som gjennomførte straff i 2009. 29 domfelte ble overført til fengsel i perioden. Disse inngår i undersøkelsen. Nye dommer oversendt kriminalomsorgen etter denne datoen er ikke med i undersøkelsen. Resultatene fra denne målingen gjennomgås her i hovedtrekk:

- Gjennomsnittsalder ved iverksettelse var 36,4 år. Den yngste var 18 år, den eldste 77 år. 104 av de domfelte var kvinner (13 %).
- Gjennomsnittslengde for dom var 31 dager. For de 29 domfelte som ble overført fengsel før endt straff var gjennomsnitt lengde tid med EK 27 dager.
- 159 domfelte hadde tidligere dom som var registrert i kriminalomsorgens fagsystem. Det innebærer at dommen er nyere enn 10 år. Dette utgjør nær 20 % av dem som gjennomførte straff med EK i 2009. 36 var tidligere dømt for vold, 31 for ruspåvirket kjøring og ytterligere 16 for andre brudd på veitrafikkloven. 25 var tidligere dømt for økonomisk kriminalitet, mens 24 var dømt for narkotikakriminalitet.
- 84 domfelte har ny dom som er idømt etter den dommen som ble gjennomført med EK i 2009. Dette utgjør 10,5 av utvalget. Av disse er 19 dømt for vold, ytterligere 19 for narkotika, 17 for ruspåvirket kjøring og 11 for økonomisk kriminalitet.
- Av de 84 som ble dømt på nytt hadde 37 domfelte tidligere dom forut for EK. 47 av dem som gjentok kriminalitet etter EK hadde ikke dom før referansedommen.
- De fleste som gjentok kriminalitet begikk en annen type kriminalitet enn i referansedommen. Blant de 35 som gjentok samme type kriminalitet er det flest som gjentar narkotikakriminalitet og ruspåvirket kjøring, med 10 domfelte i hver kategori. Det er 6 domfelte som gjentar økonomisk kriminalitet og 5 som gjentar kjøring i høy fart.
- Av de som ikke gjentar samme type kriminalitet som i forrige dom, dømmes flest for narkotikakriminalitet og vold med hhv 7 og 10 nye domfelte. Det er også en økning for tyveri med en domfelt. For ruspåvirket kjøring, andre brudd på veitrafikkloven og økonomi er det en nedgang i gjentagelse i forhold til referansedommen.

⁹ Evalueringsrapport 1, kapittel 2.7, side 62

- Av de 84 som gjentok kriminalitet var 10 kvinner. Tilbakefall blant kvinner var dermed 9,6 prosent.
- Alder for de som gjentok kriminalitet var i gjennomsnitt 34,4 år, altså to år yngre enn gjennomsnittet for hele utvalget.

Om tilbakefall

Det er mange forhold ved utvalget som påvirker utfallet av målingen. Domfeltes lovbruddskategori er en av dem. I undersøkelsen er det valgt et hovedlovbrudd slik det fremkommer i Kriminalomsorgens fagsystem, Kompis Booking. Dette gjelder også for tidligere dommer og for ny dom etter referansedommen.

Det er forhold ved måleperioden som påvirker tilbakefallet. Generelt vil en lengre periode gi et høyere tilbakefall. Tidsperioden på to år antas likevel å omfatte hoveddelen av tilbakefall. Dette er i tråd med modellen i det fellesnordiske residivprosjektet¹⁰. Det er likevel grunn til å tro at ulike lovbruddstyper kan ha forskjeller i frekvens, både i hyppighet og i omfang, eksempelvis forskjell på simpelt tyveri og økonomisk kriminalitet.

Tilbakefallet er ikke vurdert i forhold til kontrollgruppe. Å konstruere en slik gruppe er komplisert og innebærer et høyt antall respondenter for å sammenligne for de ulike forholdene ved utvalget som kan påvirke utvalget.

Det er tre lovbruddsgrupper som har et høyere tilbakefall enn gjennomsnittet på 10,5 %;

- Vinningskriminalitet har tilbakefall på 26 %. I utvalget var det 19 som var dømt for dette. Gjennomsnittlig domslengde var 34 dager. En av dommene var lengre enn 50 dager. Alle, med unntak av 1 var menn i aldersgruppen opp til 25 år. Nesten alle hadde tidligere dom.
- Narkotikakriminalitet har tilbakefall på 19 prosent. I utvalget var det 63 som var dømt for dette. Gjennomsnittlig domslengde var 42 dager. 3 av dommene var lengre enn 50 dager. Nesten alle var menn, halvparten over og halvparten under 30 år. Gjennomsnittsalder var 32 år. 5 domfelte var eldre enn 40 år. Halvparten har tidligere dom.
- Voldskriminalitet har tilbakefall på 13 prosent. I utvalget var det 70 som var dømt for dette. Gjennomsnittlig domslengde var 40 dager. Halvparten har dommer lengre enn 50 dager. Nesten alle var menn. Gjennomsnittsalder var 30,6 år. 1 var eldre enn 40 år.

Disse tre gruppene korresponderer med domsutvalgene i Retur-undersøkelsen¹⁵ som har høyere tilbakefall enn gjennomsnittet, både etter fengselsstraff og/eller etter samfunnsstraff. Unge vinningskriminelle under 25 år med tidligere dom som er dømt til samfunnsstraff eller kort fengselsstraff er blant de gruppene med høyt tilbakefall. Domfelte for narkotikakriminalitet i aldersgruppen 25-44 år med tidligere dom og med kort fengselsstraff har også et høyere tilbakefall. Det samme gjelder voldsdømte med tidligere dommer i aldersgruppen 25-44 år med korte fengselsstraff (Retur, side 42 – 44¹⁵).

¹⁰ Kristoffersen et al.2010. Retur : en nordisk undersøgelse af recidiv blant klienter i kriminalforsorgen, side 9. Tilgjengelig på http://idtjeneste.nb.no/URN:NBN:no-bibsys_brage_19380

Det er tre lovbruddsgrupper som har et lavere tilbakefall enn gjennomsnittet på 10,5 % er:

- Økonomisk kriminalitet har et tilbakefall på 8 prosent. I utvalget var det 200 som var dømt for dette. Gjennomsnittlig domslengde var 43 dager. 5 av dommene var lengre enn 50 dager. 25 % av de domfelte var kvinner. Aldersgjennomsnitt var 40 år, 6 domfelte var eldre enn 40 år.
- Veitrafikkriminalitet (fart) har et tilbakefall på 8,2 prosent. I utvalget var det 147 som var dømt for dette. Gjennomsnittlig domslengde var 42 dager. 5 av dommene var lengre enn 50 dager. Alle domfelte var menn. Aldersgjennomsnitt var 34 år, 3 domfelte var eldre enn 40 år. Mer enn 80 prosent har tidligere dom. 1 av 3 har tidligere dom.
- Ruspåvirket kjøring har et tilbakefall på 9,4 %. I utvalget var det 280 som var dømt for dette. Gjennomsnittlig domslengde var 31 dager. 3 av dommene var lengre enn 50 dager. 10 prosent av de domfelte var kvinner. Aldersgjennomsnittet var 35 år. 10 var eldre enn 40 år. 10 har tidligere dom.

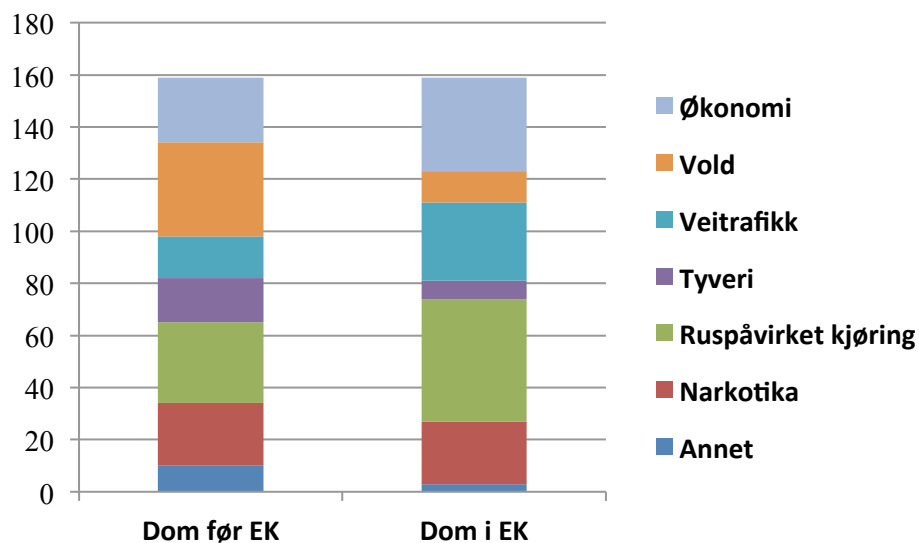
Disse tre gruppene korresponderer også med domsutvalgene i Retur-undersøkelsen som har lavere tilbakefall enn gjennomsnittet, både etter fengselsstraff og/eller samfunnsstraff. Domfelte for økonomisk kriminalitet i aldersgruppene yngre og eldre enn 44 år og uten tidligere dom med kort fengselsstraff eller samfunnsstraff, er blant gruppene med lavt tilbakefall. Både yngre og eldre dømte for trafikkriminalitet (både ruspåvirket kjøring og andre brudd på veitrafikkloven) dømt til fengsel eller samfunnsstraff er også grupper med lavt tilbakefall (Retur, side 44-45). Disse tre domsgruppene dominerer også i EK. Nær 80 prosent av alle domfelte som gjennomførte straff med EK i 2009 tilhørte en av disse tre gruppene.

Forholdet mellom tidligere dom og dom i EK er interessant for å undersøke domfeltes kriminelle karriere sett i forhold til tiltak og tilbud som kan virke kriminalitetsforebyggende. Det gjelder både tidligere dommer og ny dom etter EK. Nær 20 % av dem som gjennomførte straff med EK i 2009 var tidligere dømt til straff. Undersøker vi for tidligere dommer etter lovbruddskategori i EK, er det særlig domfelte for narkotika- og vinningskriminalitet har vært dømt tidligere. 38 % av de som gjennomførte straff for narkotikakriminalitet og 36 % av de som gjennomførte straff for vinning i EK har er tidligere straffedømt. For økonomisk kriminalitet er andelen 18 % og 17 % blant domfelte for ruspåvirket kjøring.

2.2 Type kriminalitet før og etter EK

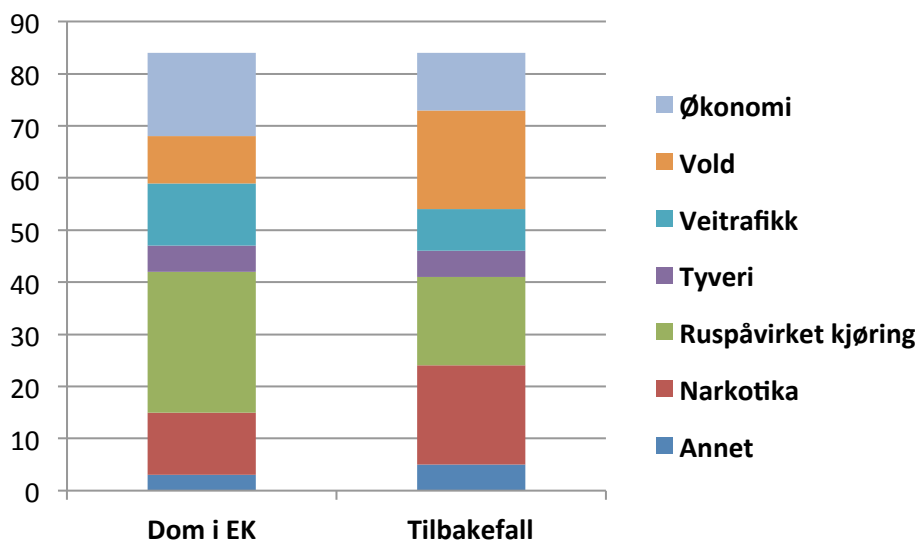
Som referert i oversikten over var det 159 domfelte som hadde dom forut for straffegjennomføring i EK og 84 som fikk ny dom etter EK. 37 domfelte hadde både dømt tidligere og etter EK. I figurene under undersøkes endring i lovbruddskategoriene for overgangene fra tidligere dom til EK og fra EK til ny dom. Figurene viser at mange domfelte er tidligere dømt og/eller dømmes på nytt for andre type lovbrudd enn den dommen som gjennomføres med EK. Mest tydelig er dette for lovbruddskategoriene vold og tyveri (vinning), hvor flere domfelte var dømt for disse forholdene i tidligere dom og i ny dom etter EK.

Figur 3: Fordeling av lovbrudd for dømte med tidligere dom før EK og dom i EK. N=159.

Figuren over viser fordeling av lovbrudd for 159 domfelte i EK for dom før EK og dom i EK. Som vi ser av figuren er det flere som har vold, tyveri og annet i tidligere dom. For den dommen som ble gjennomført med EK var flere dømt for økonomisk kriminalitet, veitrafikk og ruspåvirket kjøring. Antall som var dømt for narkotika er likt i begge gruppene.

Figur 4: Fordeling av lovbrudd for domfelte med tilbakefall etter EK og dom i EK. N=84

Figuren over viser fordeling av lovbrudd for 84 domfelte i EK som ble dømt for nye forhold 2 år etter. Som vi ser er det flere som ble dømt for vold og narkotika, tyveri og annet i den nye dommen. Under straffegjennomføring i EK hadde flere dom for ruspåvirket kjøring, økonomisk kriminalitet og veitrafikk.

3. Progresjon

Progresjon innebærer en utvikling eller et fremskritt¹¹. I kriminalomsorgen er progresjon knyttet til *domfeltes ansvar for egen rehabilitering og innsattes egeninnsats for å endre sin livssituasjon*. Progresjon i straffegjennomføringen innebærer *et fokus på systematisk kvalifisering og muligheter for gradvis «utslusing» mot mer åpen soning*. Progresjon i soningen innebærer både et godt planlagt og strukturert innhold, og gradvis mulighet for stadig større frihet til å prøve ut nye sosiale ferdigheter i kontrollerte omgivelser¹².

I Stortingsmelding nr. 37 (2007-2008) knyttes progresjonssoning til organisering av de ulike formene for straffegjennomføring, og i særlig grad diskuteres bruk av permisjoner, frigang og utvidet bruk av overgangsbolig. Stortingsmeldingen vektlegger også at *det er viktig at også de svake gruppene, de fattige med omfattende levekårsproblemer, får et tilbud om hjelp til et framtidig liv med fravær av kriminalitet*. Kriminalomsorgen skal særlig legge vekt på å fange opp de svakere gruppene blant de innsatte.

Progresjon bygger på normalitetsprinsippet om at ingen skal gjennomføre straff under mer restriktive forhold enn det som er nødvendig. I tillegg er det *et mål skal innsatte/domfelte så langt det er mulig gjennomføre straff i nærheten av hjemstedet*¹³. Progresjon skal motvirke skadevirkning av straffen, motvirke isolasjon, og legge til rette for kontakt med familie og nærmiljø.

Innhold som progresjon er ikke et innhold for domfelte, men et innhold i straffe-gjennomføring som skal hindre en unødvendig belastning av straffen. Denne formen for innhold kan i mange situasjoner også være i tråd med domfeltes egne mål for sitt liv under og etter straffegjennomføring.

Straffegjennomføring med elektronisk kontroll kan i seg selv ses som en måte å gjennomføre straff på som fremmer progresjon i straffegjennomføringen. Dette gjelder særlig delgjennomførere som avslutter en lengre fengselsstraff med EK. EK kan også ses i en progresjon som videreføres med overføring til straffegjennomføringsloven § 16 1. ledd.

Progresjon under straffegjennomføring med EK må ses i forhold lov, forskrift og regelverk for straffegjennomføring med elektronisk kontroll:

- Omfang av sysselsetning til minimum 20 timer (15 timer), maksimum 40 timer
- Minimum to obligatoriske oppmøter per uke, hvorav minimum ett for kriminalomsorgen
- Minimum to uanmeldte kontrollbesøks om er jevnt fordelt mellom hjem og arbeidsplass
- Inntil fem timer frivillig utetid per uke
- Ruskontroll

Relevante opplysninger om domfelte er innhentet gjennom egnethetsvurdering og eventuell informasjon som er innhentet i forbindelse med vurdering av søknad om EK. Dette kan være informasjon om sysselsetning, boforhold, straffehistorikk osv.

¹¹ Hentet fra The free Dictionary på <http://no.thefreedictionary.com/progresjon>. Lest 13.6.2006

¹² Hentet fra Stortingsmelding 37 2007-2008 , kapittel 9,13, side 122

¹³ Straffegjennomføringsloven § 11, jfr. § 47.

Ved oppstart av straffegjennomføringen besluttes en *gjennomføringsplan*. Denne planen er et enkeltvedtak som kan overklages. Gjennomføringsplanen inneholder de krav og vilkår som settes for straffegjennomføringen med EK, inkludert et detaljert *aktivitetsskjema* hvor samtlige utganger fra og innganger til hjemmet fremgår.

Gjennomføringsplanen inneholder også hvilke kontrolltiltak som kan iverksettes og konsekvensene av brudd på vilkår. Domfelte skal selv ta ansvar for å oppfylle planen. Kriminalomsorgen skal bistå domfelte i dette. I retningslinjene for straffegjennomføring med EK heter det videre at *gjennomføringsplanen skal ta hensyn til den enkelte domfeltes forutsetninger og behov. Den domfelte bør så langt som mulig selv delta i utformingen av gjennomføringsplanen*¹⁴.

Som en del av gjennomføringsplanen skal det i samarbeid mellom domfelte og kriminalomsorgen utarbeides et aktivitetsskjema som viser fastsatte opphold utenfor hjemmet. Aktivitetsskjema kan avtales for hele perioden eller endres underveis. Slike endringer kan omfatte tidspunkt for frivillig utetid eller avtalt tidspunkt for neste oppmøte ved friomsorgskontoret. I retningslinjene er det også beskrevet at familiære forhold som hensynet til egne barn kan være grunn til endringer i aktivitetsskjema. Andre grunner til endringer kan være forsinkelser i kollektivtransport eller blir stående fast i kø. I delrapport 4 om teknologi¹⁵ gjøres det en gjennomgang av alarmer, alarmhåndtering og endring av aktivitetsskjema.

3.1 Progresjon og innhold

Progresjon under straffegjennomføring bør være et resultat av endring hos den domfelte¹⁶. Det kan likevel være hensiktsmessig å se på progresjon som en forutsetning for endring. Hvordan rammebetingelsene legges til rette for at domfelte selv skal ta ansvar for sin egen endringsprosess er i tråd med en slik tankegang. Innhold under straffegjennomføringen skal støtte opp om og legge til rette for slike prosesser.

Det har vært argumentert at progresjonssoning i seg selv var et innhold. Domfelte i EK rapporterer om hvordan aktivitetsskjema med sine tider for inn- og utpassering strukturerer og organiserer hverdagen. I brukerevalueringen er det domfelte som ønsker å beholde skjema ut over straffegjennomføringen fordi denne strukturen fører til at personen får *bedre orden på livet sitt*. Strukturen i hverdagen kan på denne måten legge til rette for at domfelte får struktur på andre områder. Andre effekter kan være hvordan domfelte må endre eventuell deltagelse i forhold til voksne samboende og/eller barn som denne bor sammen med. Flere timer hjemme innebærer at tiden må organiseres på en annen måte, både for domfelte og for eventuelt andre i husstanden.

Ut over strukturen som følge av aktivitetsskjema skal domfelte være i sysselsetning minimum 20 timer per uke. Det er ikke gjort undersøkelser om andelen domfelte som har skaffet seg slik sysselsetning i forbindelse med straffegjennomføringen og hvor mange som fortsetter i den jobben eller med den aktiviteten som de hadde forut for straffegjennomføringen. Noen får tilbud om sysselsetning via friomsorgskontoret, som bruker oppdragsgivere som allerede tilbyr samfunnsnyttig tjeneste som en del av samfunnsstraffen. I brukerundersøkelsen var NAV Arbeid det enkelttiltaket som omfattet flest domfelte i EK. 10,7 % opplyste om at de hadde hatt kontakt med NAV Arbeid i forbindelse med straffegjennomføringen.

¹⁴ Retningslinjer for straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Tilgjengelig på internett: <http://www.kriminalomsorgen.no/elektronisk-kontroll.4497627-127066.html>. Lest 13.6.2012

¹⁵ Evaluering av elektronisk kontroll, delrapport 4 om teknologi

¹⁶ Stortingsmelding nr. 37 2007-2008, kapittel 9.13

Mange av de domfelte i EK opplyser om at de har sin vanlige jobb som sysselsetning under straffegjennomføringen. Det innebærer også at de har en kontaktperson på arbeidsplassen som vet at de gjennomfører straff mens de er i arbeid. Dette kan ha positive konsekvenser for den domfelte og for arbeidsplassen ved at noen andre vet og må forholde seg til at domfelte soner en ubetinget straff. På samme måte kan det ha positive effekter at voksne samboende blir informert og vet at domfelte gjennomfører straff.

Forholdet til barn er et særlig viktig område å vurdere ved innvilgelse av straffegjennomføring med EK og i gjennomføringstiden¹⁷. I brukerundersøkelsen opplyste 38 prosent at de bodde sammen med barn (N=714). 20 % bodde med et barn, 12 % bodde med to barn og 6 % bodde sammen med tre eller flere barn. De fleste bodde også sammen med samboer/ektefelle, men mange bodde alene eller sammen med foreldre. Domfelte velger selv om han eller hun ønsker å fortelle om at de gjennomfører straff med EK.

Kontinuitet i arbeids-, omsorgs- og familieforhold kan også være et viktig bidrag til å forebygge ny kriminalitet. Gjennomsnittlig domslengde for domfelte i EK i prøveperioden var 34 dager. For domfelte som svarte på dette i brukerundersøkelsen var gjennomsnittet noe lengre med 39 dager (N=758). Den vanligste domslengden var 21 dager. I forhold til denne relativt korte perioden antas det at de positive virkningene av å ikke miste inntekt/være mer i hjemmet er av større betydning enn det motsatte, bortfall av inntekt/fravær fra hjemmet. Disse positive virkningene kan bidra til å forklare hvorfor to av tre domfelte i EK er helt eller delvis enig i påstanden at å gjennomføre straff med elektronisk kontroll har bidratt til å endre den domfeltes situasjon (N=624). Tilsvarende tall for innsatte i fengsel er 45 %.

Delgjennomføring

Den gruppen domfelte hvor progresjon er mest relevant er for delgjennomførere. Her er selve overgangen til EK å se på som en progresjon fra straffegjennomføring i fengsel til å gjennomføre straff i samfunn. Det har vært spørsmål om hva slags tiltak som er mer eller mindre restriktive, eksempelvis forholdet mellom det å gjennomføre straff i overgangsbolig i forhold til elektronisk kontroll. I det første tilfellet er det begrensninger knyttet til organisering av bosituasjon, men stor grad av frihet i organiseringen av hverdagen. I EK er det også vilkår knyttet til bolig, men frihet til å leve sitt private liv hjemme. Utenfor hjemmet er hverdagen organisert og begrenset. Hva som vil være en mer eller mindre restriktiv form for straffegjennomføring vil i mange tilfeller være en individuell vurdering og avhenge av domfeltes livssituasjon for øvrig.

En naturlig progresjon er utviklingen fra et fengsel med høyt sikkerhetsnivå via et fengsel med lavere sikkerhetsnivå til straffegjennomføring hjemmet med EK, eventuelt videre til hjemmesoning uten EK (strgjf.l. § 16 1.ledd). Noen få domfelte har fulgt en slik progresjon.

De aller fleste delgjennomførere søker og blir overført fra fengsel med lavere sikkerhetsnivå. I prosjektperioden er det 29 fengsler som har overført domfelte til videre gjennomføring av straff i EK. *Flere enn halvparten av disse er fengsler med lavere sikkerhetsnivå, eller fengsler som har både høyt og lavere sikkerhetsnivå*¹⁸. 21 % av delgjennomførere hadde en dom som var kortere enn 120 dager. 40 % av disse er dømt for vold. Blant de korteste dommene blant delgjennomførere er det også flere som er dømt etter veitrafikkloven og for økonomisk kriminalitet.

¹⁷ Retningslinjer for straffegjennomføring med elektronisk kontroll, Til forskriften § 7-3. Forutsetninger for straffegjennomføring med elektronisk kontroll, avsnitt: særlig om barn

¹⁸ Se også hovedrapport 1, kapittel 2.2.1 Hvem søker delgjennomføring?, side 32 og 33.

Domfelte på EK med lange dommer er ofte dømt for økonomisk kriminalitet, narkotikakriminalitet og vinningskriminalitet. Delgjennomførere med domslengder lengre enn et år utgjør i overkant av 20 %. De lengste dommene er på opptil 3 år. Dommer mellom 2 og 3 år utgjør åtte prosent av alle delgjennomførere i perioden 2008-2010.

Planarbeid

I brukerevalueringen svarer 95 % at de er helt eller delvis enig i at de var tilfreds med samarbeidet om hva innholdet under straffegjennomføringen skulle være (N=736). Til sammenligning var det 30 % av de innsatte i fengsel som svarte det samme (129).

I straffegjennomføring med EK er gjennomføringsplanen et obligatorisk dokument som omfatter en avtale om gjennomføring av straffen, informasjon om domfelte, boligadresse og sysselsettingssted, kontaktperson og eventuelle samarbeidspartnere, tidspunkt for av/pålenking, kontrolltiltak, krav og vilkår, herunder aktivitetsplanen.

Aktivitetsplanen er et vedlegg til gjennomføringsplanen og inneholder tidspunkt for inn- og utpassering av bolig i forbindelse med sysselsetning, oppmøte til obligatoriske aktiviteter (jfr. gjennomføringsplan), frivillig utetid (permisjon) og eventuell oppspart permisjon (delgjennomførere). Aktivitetsplanen legges for deler eller hele gjennomføringsperioden og kan endres av kriminalomsorgen. Øyeblikkelige behov for endringer kan gjøres av kriminalomsorgen etter henvendelse fra domfelte (eks. ved forsinkelser oa.). For gjennomføring på over to måneder er det anbefalt å legge inn en midtveissamtale for å evaluere og eventuelt gjøre endringer i gjennomføringsplanen.

3.2 Om progresjon og kapasitet

Møtet mellom progresjon og innhold som er tilpasset den innsatte/domfelte møtes ofte i arbeidet med fremtidsplanen. Her er det kriminalomsorgens behov og domfeltes behov møtes – og noen ganger står i motsetning til hverandre.

Progresjon er knyttet til organisering av kapasitet i kriminalomsorgen. Overføring mellom fengsler og fra fengsel til samfunn er en del av en struktur som omfatter en differensiering av sikkerhetsnivå, ressurser, tilbud og tiltak på ulike nivåer. Dette systemet er mer eller mindre statisk i sin form. Fengsler vil i sin hovedsak være mer statiske, mens samfunnstiltak vil være mer fleksible. Et argument som ble ført i etableringen av EK var den fleksibiliteten som lå i denne formen for straffegjennomføring¹⁹.

Net-widening er et fenomen som er diskutert i den første evalueringsrapporten. Dette er en effekt som kan oppstå når alternative reaksjoner kommer i tillegg til de gamle reaksjons-formene, eller på annen måte bidrar til å øke det totale antallet som gjennomfører straff. Flere domfelte kan *fanges i nettet* ved at ubetinget straff tilrettelegges slik at den velges fremfor betingede reaksjoner, eller indirekte ved at straffegjennomføringen i seg selv skaper mulighet for ny kriminalitet, brudd eller tilbakefall ('feedback løkker'). Dette første er løst ved at EK er en reaksjonsform og ikke en straffereaksjon. Det kan være en fare for at kunnskap om muligheten for å gjennomføre straff med EK fører til at flere dømmes til fengsel istedenfor andre alternative straffereaksjoner. Det er allikevel ikke noe som tyder på dette i undersøkelsene²⁰.

¹⁹ Ot.prp. 31 (2006-2007). Om lov om endringer i straffegjennomføringsloven mv. (tiltak for å avvikle soningskøen og bedre innholdet i soningen mv.), pkt 6.3.5 Hvorfor etablere elektronisk overvåking i Norge.

²⁰ Se evalueringsrapport 1, kapittel 1,4 Straffereaksjoner i fengsel og i samfunn, side 18.

Det er to forhold knyttet til progresjon som er viktig å være observant på. Det ene er faren for at domfelte gjentar ny kriminalitet under straffegjennomføring eller raskere enn den domfelte ellers ville ha gjort som følge av straffegjennomføring med EK. Det andre er at flere domfelte i EK senere gjennomfører subsidiær straff i fengsel for ubetalte bøter (bøtesoning). Tilbakefallsmålingen viser at det blant domfelte som gjennomførte EK i 2009 (N=801) var 41 personer som senere gjennomført straff for bøter (bøtesoning) etter straffegjennomføring med EK. 13 av disse gjennomførte straff i EK for ruspåvirket kjøring, ytterligere 6 for andre brudd på veitrafikkloven. 11 gjennomførte straff i EK for økonomisk kriminalitet og 7 for vold. Om bøkene er en del av den dommen som ble gjennomført med EK eller om det er nye/andre forhold som har ført til den subsidiære straffen, er ikke undersøkt.

4. Individuell tilrettelegging

Innhold som individuell tilrettelegging omfatter innhold som har til formål å motivere domfelte til eget endringsarbeid for å forebygge ny kriminalitet. I EK er dette innholdet i hovedsak knyttet til innholdet i individuelle samtaler (Motiverende samtale, MI), tilbud i regi av EK-teamet og tiltak i samarbeid med samarbeidspartnere (eks. NAV, helse/rusbehandling osv.) som er tilpasset den domfeltes behov.

Det er gjennomført to brukerevalueringer i forbindelse med prøveprosjektet i EK. Den ene omfatter domfelte som gjennomfører straff med EK i et av de seks prøvefylkene. Den andre omfatter innsatte i tre fengsler med lavere sikkerhetsnivå (Ilseng fengsel, Verdal fengsel og Hof fengsel).

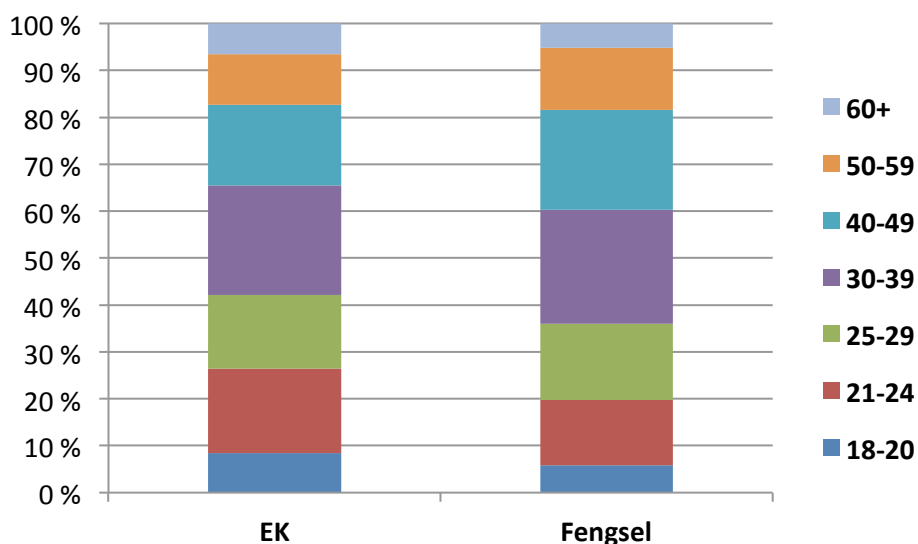
Sammenligningen med fengsel er relevant fordi forskjellen i innhold mellom fengsel og EK representerer det kvalitativt nye innholdet som domfelte opplever i EK.

Brukerundersøkelsen av EK ble gjennomført fra mai 2009 til november 2010, en periode på halvannet år. Det er sendt inn 782 svars skjemaer. Svarandelen er beregnet til 55,3 prosent. I fengslene ble det innsendt 148 skjemaer fra undersøkelsesperioden som omfattet et utvalg på 264 innsatte. Målingene ble gjennomført i ulike tidsperioder i 2009 og 2010. Her er svarandelen beregnet til 56 prosent. Det er nærmere redegjort for utvalgene i EK Hovedrapport 1²¹.

Forskjeller mellom utvalgene

Det er noen forskjeller utvalgene imellom som er viktig i sammenligningen. Dette gjelder kjønn, alder og sammensetning av lovbrudd. Blant de domfelte på EK inngikk nesten 100 kvinner, som utgjør en andel på 12,3 %. I fengselsutvalget var det kun 2 kvinner, en andel på 1,4 %. Det er også flere yngre domfelte i EK. Gjennomsnittsalder er 35,5 år. Den aldersgruppen som det er flest av er 21 år (modus), mens midtpunktet (median) i fordelingen er 33 år. I fengselsutvalget er aldersgjennomsnittet 37 år, modus er 21 år og median er 34,5.

Figur 5: Fordeling etter alder for brukerundersøkelse i EK (N=740) og fengsel (N=136).

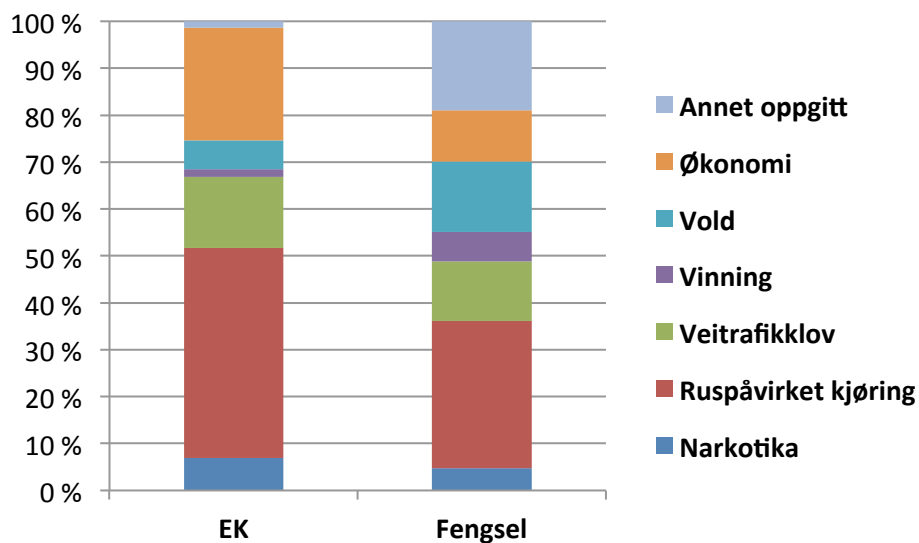

²¹EK Hovedrapport1, kapittel 3: Brukerundersøkelser for domfelte med elektronisk kontroll og innsatte i fengsel, side 65

Som vi ser av figuren over er det noen flere unge som har svart blant de som gjennomfører straff med EK. Dette kan skyldes forskjeller i sammensetning av lovbrudd, ettersom fengselsutvalget kan ha blitt påvirket av inntak i EK.

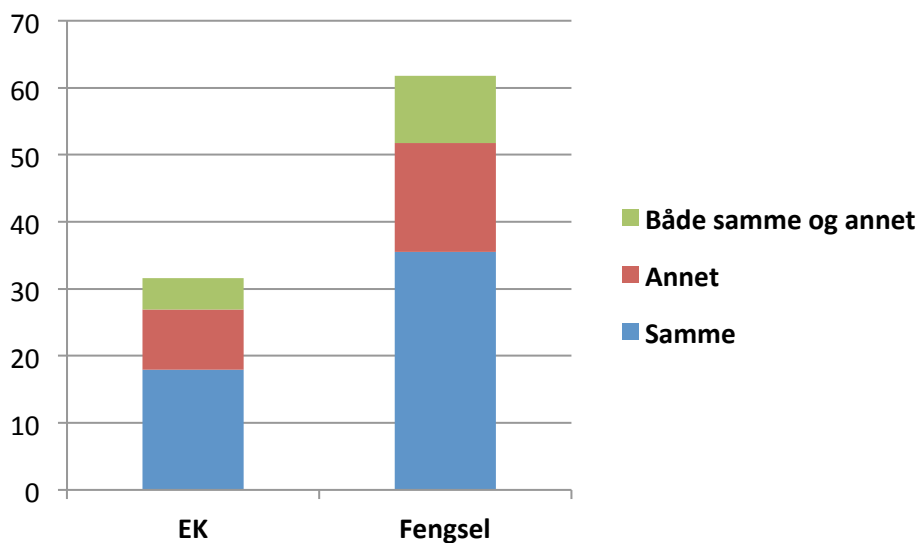
Det er stor grad av samsvar mellom de to utvalgene i forhold til sivilstand og bosituasjon. Noen flere i EK er gifte og noen flere har en bosituasjon hvor man bor sammen med andre voksne. Det er også noen flere i EK som har omsorg for barn under 16. år.

Figur 6: Fordeling etter den domfeltes rapporterte lovbrudd i EK (N=727) og fengsel (N=127).

Sammenligning av lovbrudd i figur 6 over viser hvordan EK-utvalget omfatter flere som er dømt for ruspåvirket kjøring, veitrafikk og økonomi. Fengselsutvalget omfatter flere som er dømt for vinning, vold og andre lovbrudd. Denne forskjellen skyldes at undersøkelsen ble gjennomført i samme periode, hvor EK har rekruttert søkere fra fengslene og hvor en større andel av dem som var dømt for økonomisk kriminalitet, ruspåvirket kjøring og andre brudd på veitrafikkloven søkte og fikk EK. Relativt færre som er dømt for vinning og andre lovbrudd søker og får EK. Det samme gjelder for vold, hvor domfelte som hovedregel ikke innvilges EK. I dette ligger det en viktig forskjell mellom utvalgene.

Figur 7: Fordeling av domfelte som opplyser om tidligere dom for samme eller annet type lovbrudd i EK (N=724) og fengsel (N=130) Sammensatt tabell.

Som vi ser av figur 7 over er det forskjell for opplyste tidligere dommer mellom de to utvalgene. Fængselsutvalget er mer belastet med flere som opplyser om tidligere dommer, både samme lovbrudd og andre lovbrudd. Som figuren under viser, er det nær dobbelt så mange som oppgir at de har tidligere dom i fængselsutvalget som i EK-utvalget. Innsatte dømt for vinningskriminalitet har oftere vært tidligere dømt for samme type forhold. Innsatte dømt for vold og narkotikakriminalitet har oftere vært dømt for andre type forhold.

4.1 Forskjeller i motivasjon

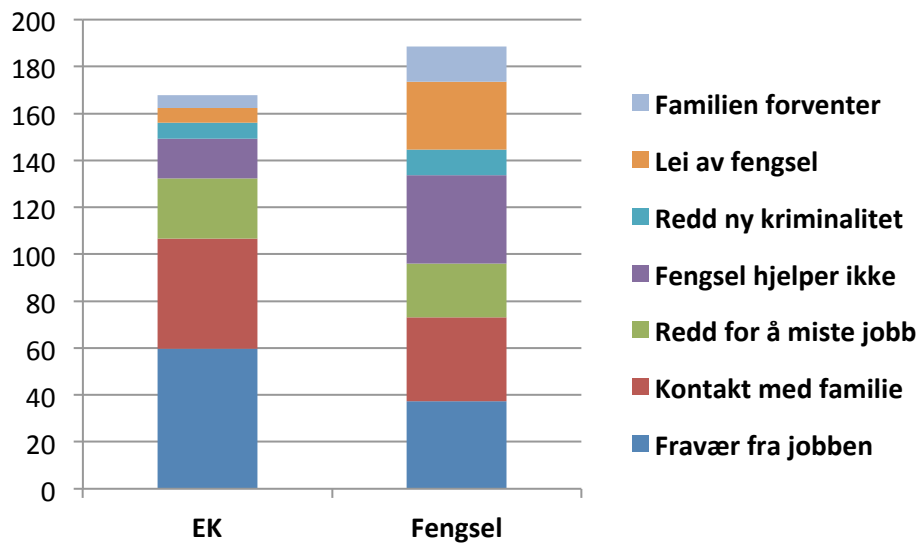
Allerede før dom er det forskjell mellom de to utvalgene. En av fire som gjennomfører straff med EK opplyser at de har gjennomført personundersøkelse før dom. Dette gjelder særlig dem som ble dømt for ruspåvirket kjøring, veitrafikkloven eller økonomisk kriminalitet. Blant dem som ble dømt til fængsel var det færre enn en av ti som fikk dette tilbudet.

De fleste i EK-utvalget er helgjennomførere. Det vil si at de har søkt og fått EK som et alternativ til hele straffen. 10 % av skjemaene har domslengde ut over 120 dager. Andel delgjennomførere i prøveperioden var 9,4 prosent. I fængselsutvalget er gjennomsnittlig domslengde 44 dager, mens modus er 30 dager. 94 % gjennomfører en straff kortere enn 120 dager.

Jobbrelaterte årsaker er de viktigste grunnene som oppgis for å søke EK. 60 % oppgir fravær fra jobben som den viktigste enkeltårsaken for å søke om EK. En av fire oppgir frykt for å miste jobben. Familie er også en viktig grunn for å søke EK. Nesten halvparten oppgir at det å ikke miste kontakt med familien er en viktig grunn for å søke EK. Flere oppgir også at familien hadde forventninger til at de skulle søke. En tredje hovedgrunn for å søke om EK er som alternativ til fængsel. Nær en av fem viser til at fængselsstraff ikke virker. Flere oppgir også at de er lei av å sone i fængsel eller er redd for å begå ny kriminalitet. Den fjerde store gruppen av begrunnelser for å søke EK omfatter ulike former for hensyn til andre; overbevist av andre i samme situasjon, at ikke andre vet at de soner dom.

Sammenligner vi motivasjon for å søke om EK med oppgitte ulemper ved å gjennomføre straff i fængsel, ser vi av at motivene for å søke EK oftere er knyttet til å unngå fravær fra jobb og kontakt med familie, mens fængselsutvalget i større grad opplever at fængsel ikke hjelper og er lei av å sone i fængsel.

Figur 8: Viktigste motivasjon for å søke EK (N=782) vs største ulempe ved å sone i fengsel (N=148).

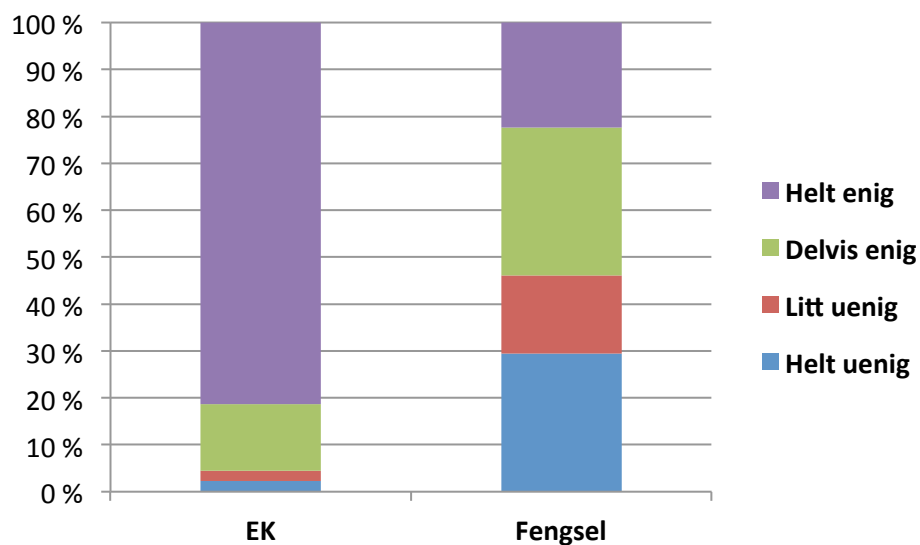

Figur 8 over viser forskjellen mellom spørsmålene om viktigste motivasjon for å søke om EK versus største ulempe ved å gjennomføre straff i fengsel for de to utvalgene.

4.2 Samarbeid om innhold

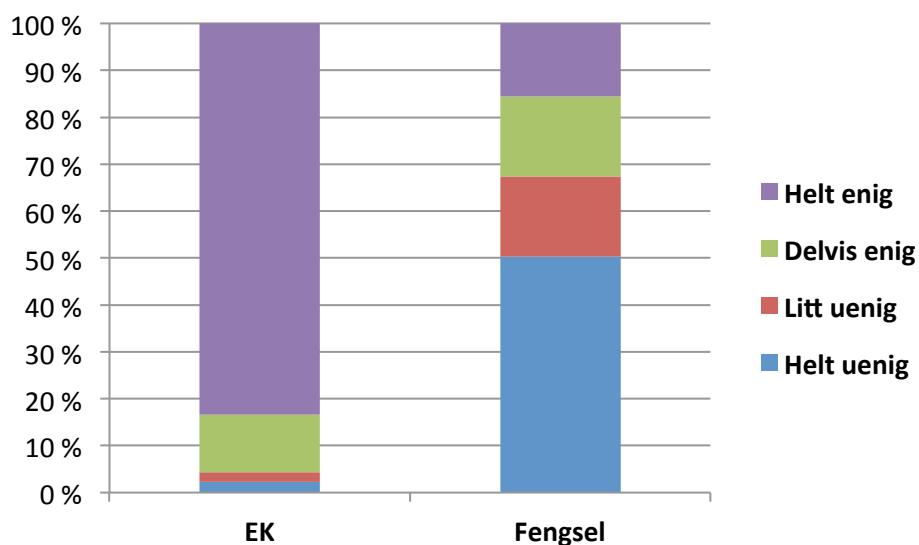
Figur 9 (under) viser hvordan flere er enige i at de tilsatte har vært flinke til å sette seg inn i deres situasjon i EK-utvalget i forhold til i fengsel.

Figur 9: Tilsatte er flink til å sette seg inn i de domfeltes situasjon i EK (N=766) og fengsel (N=143).

Figuren under viser hvordan domfelte i EK oftere er enige i at de tilsatte og domfelte har samarbeidet om hva innholdet i soningen skulle være. For innsatte i fengsel er 40 % helt eller delvis enige i dette.

Figur 10: Tilsatte og domfelte har samarbeidet om hva innholdet skulle være i EK (N=739) og fengsel (N=129).

4.3 Forskjell i innholdet i straffegjennomføringen mellom EK og fengsel

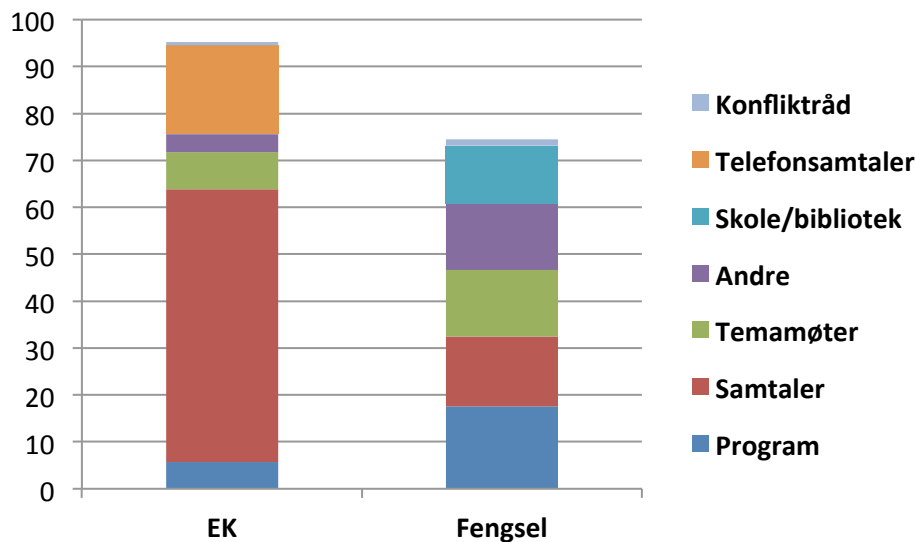
Det er stor forskjell på innholdet under straffegjennomføring med elektronisk kontroll og straffegjennomføring i fengsel. Hovedinnholdet i EK vil være hjem og sysselsetning. For de fleste innebærer dette det hjemmet og den jobben som man vanligvis var i forut for straffegjennomføringen.

I fengselet vil innsatte med korte dommer²² oftest ikke bli tildelt kontaktbetjent eller delta i utforming av fremtidsplan. I EK er gjennomføringsplan og aktivitetsskjema obligatoriske deler av straffegjennomføringen. Gjennomføringsplanen følges opp med en aktivitetsplan som regulerer inne- og utetider i forhold til alarmhåndtering, men som også angir omfang og tider for individuelle samtaler, oppmøter for kriminalomsorgen og tidspunkt for frivillig utetid.

I fengsel vil anstaltens struktur og praktisk organisering gi mye av rammen for organisering av hverdagen. Innsatte i fengsel må forholde seg til offentlige tjenestetilbydere i fengselet (importerte tjenester). Innsatte i fengsel har vanligvis aktivitetsplikt og skal da delta i aktiviteter som tilbys i fengselet. I tillegg gir fengselet ulike tilbud som domfelte kan bruke eller delta i. Som vi ser av figuren under er det ulike tilbud som kan være obligatoriske (eks. samtaler i EK) eller frivillig (eks. skole/bibliotek i fengsel).

²² I fengsel vil planarbeid i hovedsak omfatte domfelte som har rett til å få vurdert prøveløslatelse (mer enn 73 dager) jfr. Strategi for faglig virksomhet i kriminalomsorgen 2004-2007 (KSF 2004).

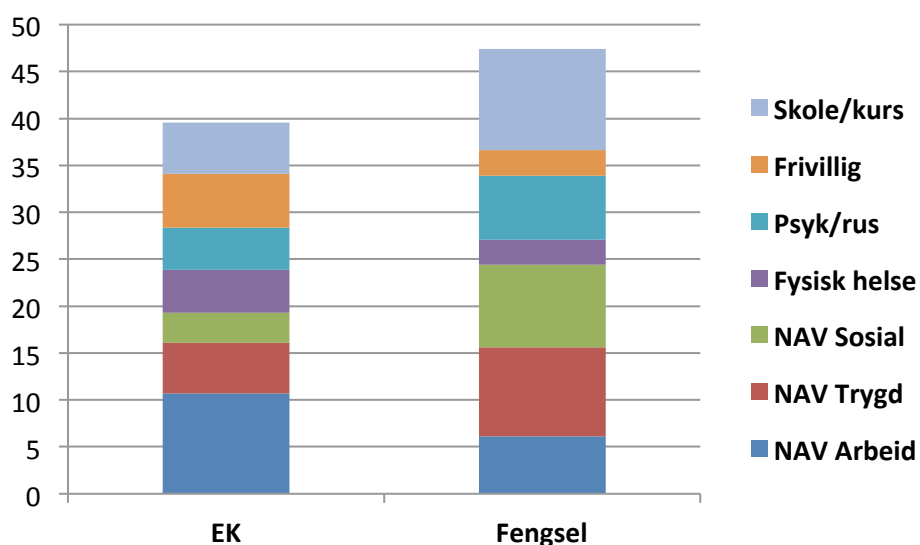
Figur 11: Domfeltes vurdering av viktighet av tilbud i EK (N=785) og fengsel (N=148).

Som vi ser av figur 11 over, er det forskjeller i tilbudet fra kriminalomsorgen mellom EK og fengsel. For domfelte som gjennomfører straff med EK er det individuelle samtaler (obligatorisk) som er det mest omfattende tilbudet, etterfulgt av telefonsamtaler til tilsatte i EK. Tilbud om telefonsamtale er kun et valgalternativ for domfelte i EK. Temamøter utgjør en mindre del sammen med program. For innsatte i fengsel domineres tilbudene av deltagelse i program, temamøter, bruk av skole/bibliotek og samtaler. Konfliktråd er tatt med som tilbud her da et av fengslene har et eget tilbud om dette.

Figur 12 under, viser tiltak under straffegjennomføring i EK versus fengsel slik det er opplyst. Med tiltak menes her organiserte aktiviteter som tilbys av noen utenfor kriminalomsorgen. Innsatte skal ha tilgang til offentlige tjenester. Disse kan enten være organisert som tilbud i fengselet eller utenfor fengselet. Som vi ser av figuren er det allikevel en større andel domfelte i EK-utvalget som har hatt et tiltak fra NAV Arbeid (arbeidskontoret). Det er også flere som har hatt tiltak fra frivillige organisasjoner. For innsatte i fengsel er det flere som har hatt tiltak fra NAV trygd (trygdekontoret), NAV sosial (sosialtjenesten i kommunen). Det er også flere innsatte som har hatt tiltak i regi av skole/kurs og helsetiltak knyttet til psykisk helse eller rus.

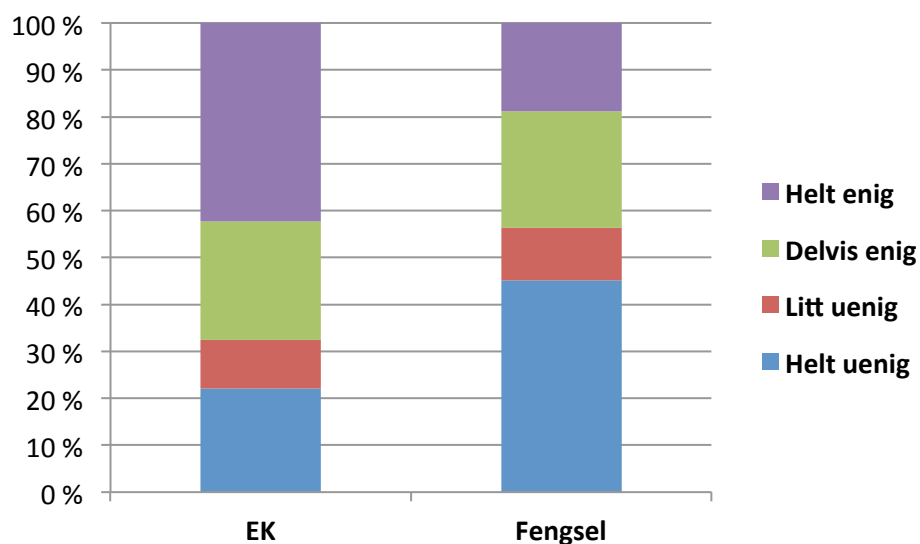
Figur 12: Domfeltes vurdering av viktighet av tiltak i EK (N=785) og fengsel (N=148).

Som vi ser av de to foregående figurene, er det en høyere andel tilbud i EK, mens det er flere som oppgir at de bruker tiltak i fengsel. Dette kan synes naturlig fordi fengsel i større grad må formalisere samarbeid med eksterne tjenestetilbydere, mens tilbudene i EK tilpasses i større grad tilpasses den enkelte domfelte. Det er likevel verd å merke seg at tilgangen til tiltak i regi av andre offentlige tilbydere er høyere i fengsel enn i EK. På motsatt side er andelen tilbud som gis av tilsatte

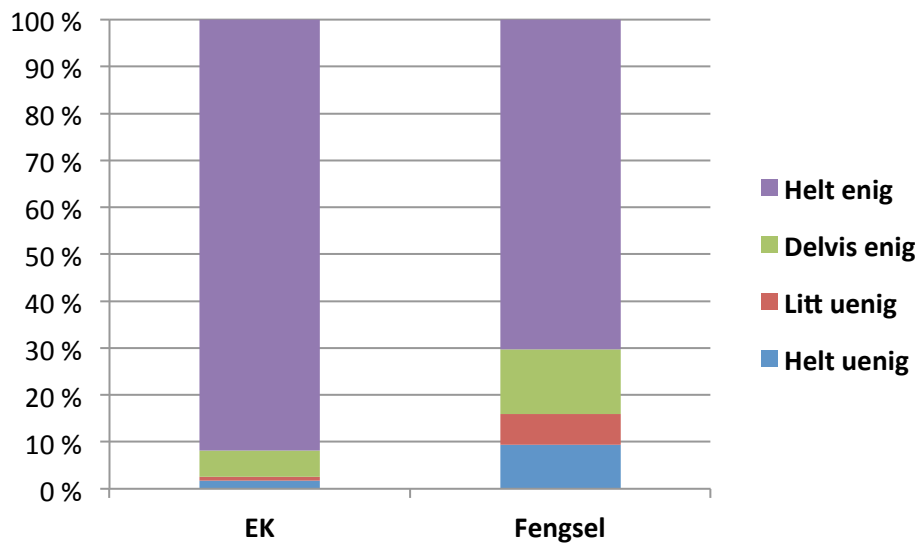
4.4 Endring

Figur 13: Om domfelte mener straffegjennomføringen har bidratt til å endre domfeltes situasjon i EK (N=624) og fengsel (N=133).

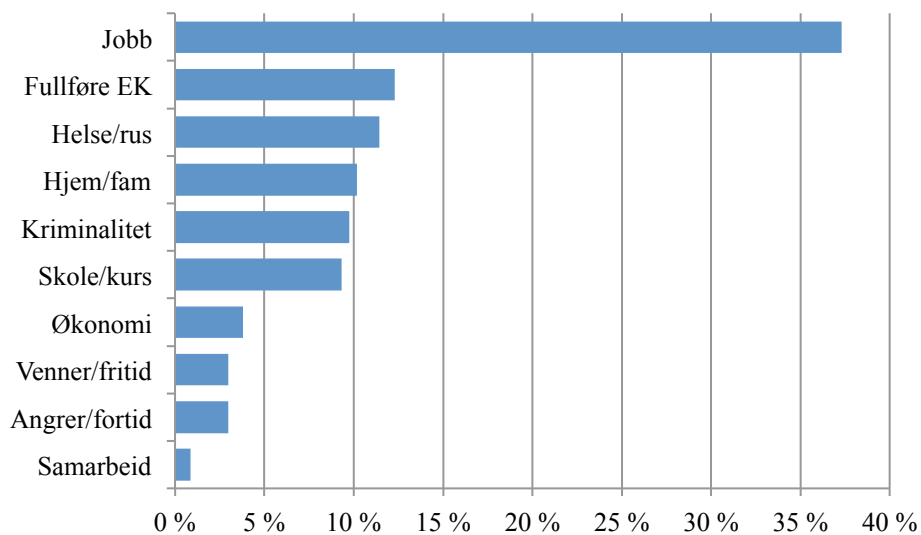
Figur 13 over viser hvordan to av tre domfelte i EK opplever at straffegjennomføringen med EK helt eller delvis har bidratt til å endre deres situasjon. Blant de innsatte i fengsel er det 45 % som opplyser om det samme.

Figur 14: Om den domfelte har tro på et liv uten kriminalitet de nærmeste fem årene i EK (N=647) og fengsel (N=138).

Figur 14 viser at de fleste (97,5 %) domfelte i EK og 84 % av de innsatte i fængsel trodde helt eller delvis på et liv uten kriminalitet de neste fem årene.

Figur 15: Hvilke mål er viktigst for deg i din fremtidsplan/individuell plan (N=236)

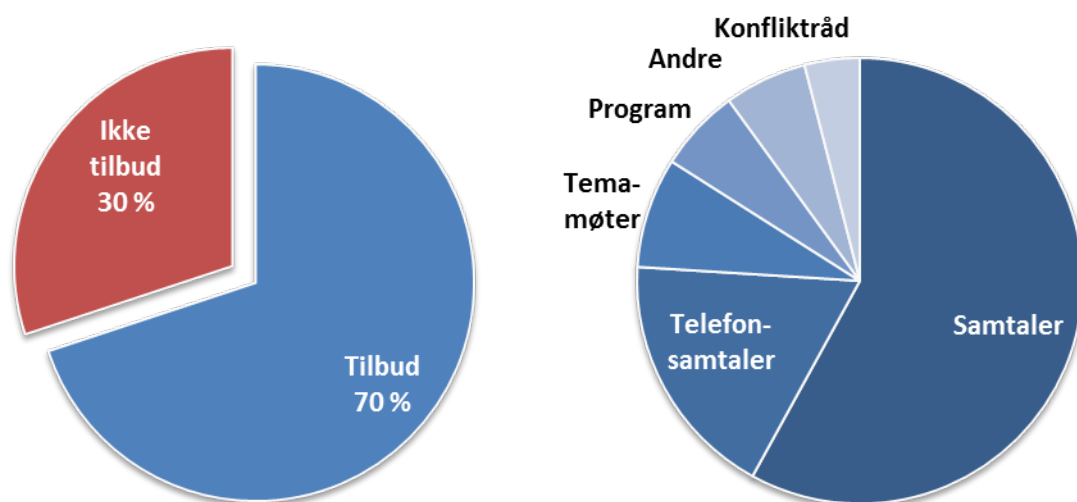

I figur 15 gjengis en oppsummering av mål for fremtidsplan/individuell plan for domfelte som svarer at de har deltatt i en slik plan (N=236). Som oversikten viser er jobb den dominerende målsetningen for domfelte.

- Flere av kommentarene inneholder strategier for å få jobb. Der skole, rus eller andre stikkord er nevnt si strategien, er disse valgt. Omfatter 37 %
- Å fullføre EK er for mange et mål i seg selv, beskrevet som eks: *følge avtaler, passe tiden osv.* Omfatter 13 %.
- Helse/rus er en samlekategori for alle mål som inneholder referanser til rus, psykisk eller fysisk sykdom eller behandling. Dette kan være *ikke drikke og kjøre bil, slutte å røyke hasj og få meg en jobb eller bare ta meg en fest en gang i året.* Omfatter 11 %
- Hjem/familie inneholder alle opplysninger som omfatter barn, kjæreste/samboer, bygge hus eller etablere familie. Omfatter 10 %.
- Kriminalitet handler om mål å ta avstand fra kriminalitet generelt eller de handlinger som domfelte er dømt for. Omfatter 10 %
- Skole/kurs inneholder mål som omhandler å fullføre eller starte ny utdanning/omskolering eller strategier for å få jobb. Omfatter 9 %.
- Økonomi omfatter mål som å få orden på økonomien, gjeldsordning, søke hjelp osv.
- Venner/fritid handler om mange ulike mål som inkluderer å være sosial, trene, øke eller endre omgangskrets osv. Omfatter 3 %.
- Anger/fortid handler om uttrykk for anger/behov for å gjøre opp, ta ansvar i forhold til tidligere handlinger osv. Omfatter 3 %.
- Samarbeid: Det er 2 domfelte som skriver at målet er å videre følge opp samarbeid med andre tiltak, som ikke er behandling for helse/rus.

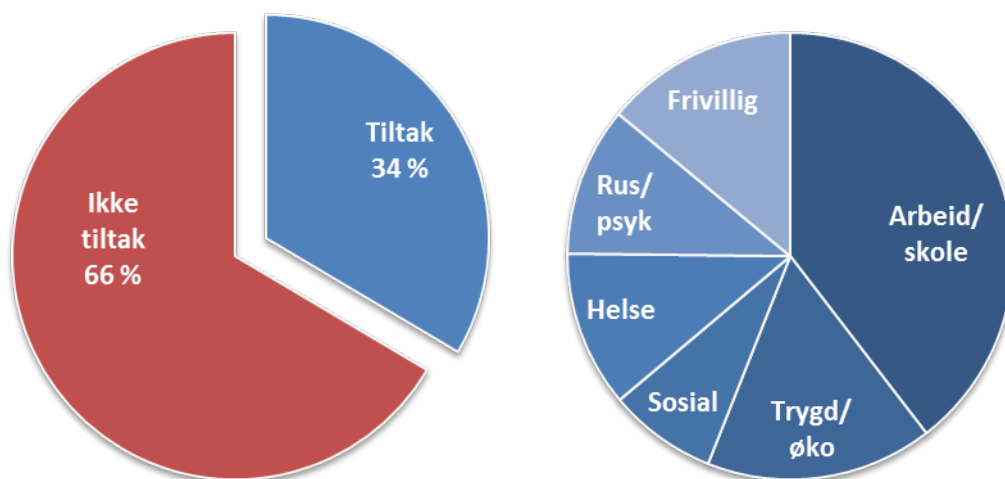
Det er forskjell på innholdet i tilbud og tiltak som gis i EK og i fengsel. Tilbud er her definert som innhold som leveres av tilsatte i kriminalomsorgen, tiltak er organisert av andre tjenestetilbydere utenfor kriminalomsorgen, selv om selve aktiviteten skjer i fengsel. Innholdet i EK er oftere knyttet til individuelle tilbud (samtaler, telefonsamtale osv.), mens tiltakene i fengsel oftere skjer i samarbeid med andre tjenestetilbydere. Dette gjelder for alle tiltak med unntak av tiltak fra NAV arbeid.

Figur 16: Andel tilbud og type tilbud som svart på spørsmålet: Hvilke av tilbudene over har vært viktigst for deg? N=785

Dom vi ser av figur 16 oppgis 70 % at de har hatt et eller flere interne tilbud i EK. Dette utgjør 549 domfelte. Flere domfelte har krysset for flere svar. Antall tilbud som det opplyses om er 748, som utgjør 1,4 svar fra hver av respondentene. 83 % av svarene omfatter samtaler, 21 % telefonsamtaler, temamøter og program omfatter til sammen 20 % av svarene.

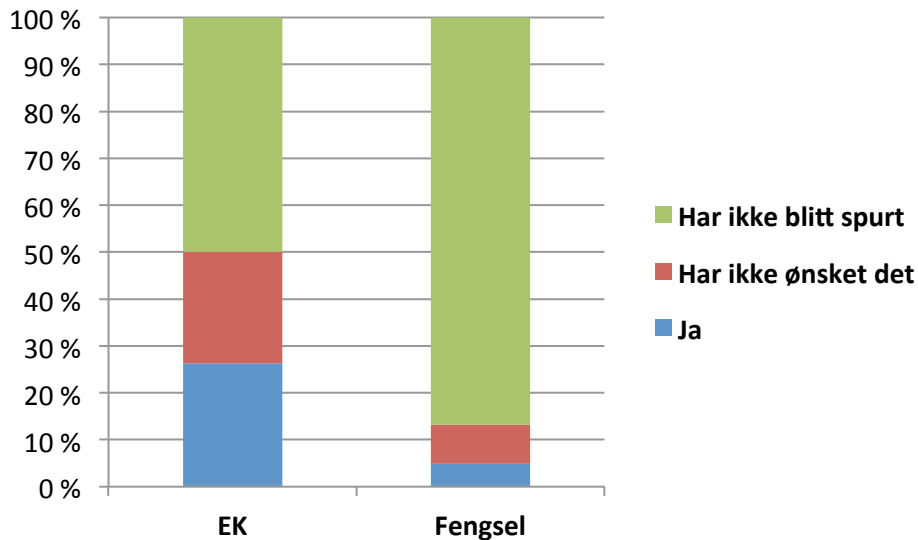
Figur17: Andel tiltak og type tiltak på spørsmålet: Hvilke tiltak har du hatt kontakt med i gjennomføringstiden? N=785

34 % oppgir at de har hatt et eller flere eksterne tiltak under straffegjennomføring i EK. Dette utgjør 263 domfelte. Flere domfelte har krysset for flere svar. Antall tiltak som det opplyses om er 321. Dette utgjør 1,2 svar fra hver av de domfelte som har svart. Halvparten av de 42 domfelte som oppgir mer enn et tiltak, inkluderer rus/psyk. Domfelte som opplyser om tiltak for rus/psykiatri er 4,5 %, for annen helsehjelp 4,6 % og for sosialhjelp 3,2 %. 5,3 opplyser om tiltak i forhold til trygd/økonomi.

Domfelte i EK opplever oftere at de blir sett av tilsatte og ivaretatt i samarbeidet om innholdet i soningen. Halvparten av de domfelte i EK opplyser at de har fått spørsmål om utarbeidelse av en fremtidsplan/individuell plan. 13 % av de innsatte i fengsel opplyser at de har fått et slikt tilbud.

Figur 18: Domfelte har deltatt i utviklingen av en fremtidsplan/individuell plan i EK (N=690) og fengsel (N=143).

Høy grad av tilfredshet med samarbeid om innhold kan skyldes at EK i stor grad har lyktes i en opplevd sammenheng mellom de ulike delene av strukturen før og etter inntak i EK:

Før inntak i EK

- Kravskjema (som spesifiserer krav til domfelte i EK),
- Egnethetsvurdering (som kartlegger egenskaper ved domfelte, bolig og sysselsetning)
-

Etter inntak i EK

- Gjennomføringsplan
- Aktivitetsplan
- Fremtidsplan
- Eventuell individuell plan/andres plandokumenter (NAV, helse, osv.).

23 % domfelte svarer at de har deltatt i utformingen av en fremtidsplan eller individuell plan under straffegjennomføring med EK. Like mange svarer at de ikke ønsker det og halvparten av alle som har gjennomført straff med EK svarer at de ikke har blitt spurt om dette (N=690). Til sammenligning var det kun 5 % av innsatte i fengsel som opplyste at de deltok i utformingen av fremtidsplan (N=143).

Nær 80 % av domfelte på EK opplever at straffegjennomføringen har endret deres livssituasjon. Kun 45 % av innsatte i fengsel opplevde det samme. Mer enn 90 prosent av domfelte i EK tror på et liv uten kriminalitet de neste fem årene. 7 av 10 innsatte i EK har tro på det samme.

5. Oppsummering

Hver av de tre måtene å arbeide med innhold på i kriminalomsorgen på er i seg selv utfordrende, og kan noen ganger stå i motsetning til hverandre.

Forebygging av ny kriminalitet som en del av straffegjennomføring innebærer at domfelte selv er motivert for endring. Kriminalomsorgen skal legge til rette for endring, men kan ikke selv stå for endringen. Progresjon er blant de strukturelle tiltakene som skal muliggjøre slik endring under straffegjennomføringen, men utfordres av individuelle og kollektive sikkerhetsmessige hensyn. Individuell tilrettelagt innhold innebærer i tillegg at domfelte passer inn i de tiltakene og tilbudene som eksisterer i fengselet eller ved friomsorgskontoret.

Utfordringer

Dette er betingelsene som skaper utfordringer for arbeid med innhold i kriminalomsorgen generelt. For EK spesielt er det også en utfordring at mange domfelte ikke har behov som utløser tiltak fra offentlige tjenestetilbydere. Dette avgrenser et eventuelt endringsarbeid til de temaer som omfattes av dommen eller som har naturlig sammenheng med domfeltes liv. Dette arbeidet tar utgangspunkt i en individuell tilrettelegging gjennom individuelle samtaler. Individuelle samtaler tar sitt utgangspunkt i en kartlegging av den domfelte. Domfelte i EK er kartlagt gjennom egnethetsvurdering og undersøkelser forut for inntak. Samarbeid om gjennomføringsplan og aktivitetsskjema skaper også et felles kunnskapsgrunnlag om domfeltes hverdag og gjøremål. Samtidig vil de korte domslengdene i EK setter begrensinger på omfang og varighet av tiltak og tilbud under straffegjennomføringen.

Motiverende samtale er valgt (MI) som metodikk for de strukturerte individuelle samtalene i EK. Det innebærer at samtalene skal inneholde samtaler som er klientfokusert, åpne, lyttende og bekreftende. Dette er ikke et innhold, men en struktur for å støtte opp om domfeltes egen endringsprosess. MI er en samtaleteknikk som ofte brukes innenfor terapeutiske miljøer hvor målene er avklart. I individuelle samtaler i kriminalomsorgen er det ikke alltid et omforent mål for samtalene. Tvert imot er de individuelle samtalene en del av straffegjennomføringen og har utgangspunkt i de lovbruddene som domfelte er dømt for.

Gode resultater

En mindre gruppe domfelte, mellom 4 og 8 %, ser ut til å ha nyttiggjort seg et individuelt tilrettelagt innhold ut over de individuelle samtalene. Det er domfelte som enten har videreført eller etablert ny kontakt med tjenestetilbydere (NAV sosial, helse, behandling osv.) under gjennomføringstiden eller er domfelte som har brukt flere samtidige tiltak i gjennomføringstiden. Helsetjenesten har ofte vært et av disse.

En større gruppe domfelte, opp mot 30 prosent, ser ut til å få en ny start gjennom etablering eller reetablering av kontakt mot arbeidsliv og/eller annen aktivitet som inngår som sysselsetning. Denne gruppen vil i større grad nyttiggjøre seg strukturen i form av avtaleskjema kombinert med individuelle samtaler og tilrettelegging som støtter etablering av ny aktivitet (arbeid/sysselsetning eller bosituasjon).

For den største gruppen domfelte i EK er straffegjennomføringsformen i seg selv et tiltak som er individuelt tilrettelagt i forhold til hjem og sysselsetning. Denne tilretteleggingen skjer gjennom strukturen i tiltaket og ikke så mye som et resultat av domfeltes egen motivasjon for endring. Her er det få eller ingen som har andre tiltak enn det som er avtalt i gjennomføringsplan og gjennom aktivitetsskjema.

Organisering av hverdagen, tider for inn- og utpassering, reisetid og kontaktperson på sysselsetningsstedet. Alt dette er en del av straffen, men har også en virkning på domfeltes samhandling med sin omverden i hverdagen. For familien innebærer det at andre familiemedlemmer må overta ansvar og oppgaver som den domfelte ellers gjennomførte. For venner innebærer det at de må besøke domfelte istedenfor å møtes på andre arenaer. For arbeidsplassen innebærer det at domfelte er mindre fleksibel, men til gjengjeld møter til faste tider etter avtale hver dag. Alle disse områdene innebærer en mulighet for endring. Om en slik endring er nødvendig, ønskelig eller mulig, er imidlertid opp til domfelte selv.

I de individuelle samtale og gjennom planlegging av aktivitetsskjema kan tilsatte sammen med domfelte samtale om disse mulighetene og eventuelle sammenhengen med den kriminaliteten som domfelte er dømt for.

Forskjell og behov for ny kunnskap

Innføring av EK i kriminalomsorgen har ført til en innholdsmessig endring for mange domfelte som tidligere ville gjennomført straff i fengsel, men nå gjennomfører straff med EK. Denne forskjellen er både knyttet til at domfelte bor hjemme og fortsetter i med den sysselsetning (jobb eller andre aktiviteter) som han eller hun var sysselsatt i forut for pålekning. Dernest skal domfelte delta i to individuelle samtaler hver uke, eventuelt grupper, temakvelder eller at domfelte har avtale med andre tilbud eller tiltak etter avtale med EK-teamet. For de fleste er dette et tilbud som de ikke ville fått i fengsel. Gjennomføring av straffegjennomføring med EK innebærer en stor grad av samhandling med tilsatte om aktivitetsskjema for å planlegge inn- og utpasseringer for jobb og oppmøter på friomsorgskontoret og frivillig utetid. Dette innebærer en stor grad av samhandling om gjennomføring av domfeltes hverdag. Dette ser også ut til å ha en positiv effekt for mange.

Individuelle samtaler og samarbeid med domfelte om individuell tilrettelegging av straffegjennomføringen er elementer i EK som kan bringe kriminalomsorgen nærmere utvikling av et nytt innhold i arbeidet med denne gruppen domfelte. I dette arbeidet er det også behov for ny kunnskap for å vite hva hvilket innhold som er relevant og hvilke mål som kan settes på dette innholdsarbeidet for å vite når man lykkes.

Ut fra tilbakemeldinger fra domfelte i fornøydhetsmålingene vil det synes hensiktsmessig å øke andel domfelte som har et behov for mer individuell tilrettelagt innhold. Det kan også være gode argumenter for å øke andelen av domfelte som i større grad har behov for kombinasjonen av tilbud ved friomsorgskontoret og tiltak i regi av forvaltnings-samarbeidspartnere under straffegjennomføring med EK. Her er det et potensiale for å tilrettelegge for at grupper som har høyere andel tilbakefall også kan nyttiggjøre seg EK, enten som helgjennomførere eller som delgjennomførere. Ved å prioritere domfelte innenfor lovbruddsgrupper som har behov for mer individuelt tilrettelagt innhold i kombinasjon med andre tiltak, vil også innholdet i EK kunne føre til lavere tilbakefall til ny kriminalitet.